

Torsdagen den
1 november 1973

Torsdagen den 1 november

Kl. 14.00

*Om åtgärder mot
inflationens åter-
verkningar på
sparande i bank*

§ 1 Justerades protokollet för den 24 oktober.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från den 5 november t. o. m. den 26 november för deltagande i FN:s generalförsamlings ordinarie möte i New York.

Stockholm den 31 oktober 1973

Arne Geijer

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3 Om åtgärder mot inflationens återverkningar på sparande i bank

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Wirmarks* (fp) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 268, och anförde:

Herr talman! Herr *Wirmark* har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att motverka inflationens negativa återverkningar på villkoren för sparande i de traditionella former som bankväsendet är inriktat på.

Jag föreställer mig att herr *Wirmark* med sin fråga tänker på det avdrag som till visst belopp medges vid taxeringen för ränteinkomster från sparande. Såväl detta avdrag som andra typer av avdrag kommer att prövas av 1972 års skatteutredning. Jag finner inte anledning att föregripa utredningens arbete på denna punkt. Jag vill också tillägga, att med den omfattning hushållssparandet för närvarande har, torde några extra stimulansåtgärder inte tillhöra de mest angelägna samhällsekonomiska frågorna, hur värdefullt i och för sig ett högt hushållssparande än är.

Herr *WIRMARK* (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret men hade hoppats att finansministern skulle ha givit småspararna ett mer positivt besked.

Det är inte så länge sedan man i tidningarna kunde läsa att en professor hade räknat ut att spararna på varje insatt hundralapp förlorar 4 kronor per år. Jag vet att det inte är hela sanningen, men faktum är ändå att inflationen med stark orättvisa drabbar just småspararna. Alla vet ju att med dagens sjunkande penningvärde är sparande på bankkonto ingen särskilt god affär. Medan bankräntan under 1960-talet genomsnittligt nått och jämnt höll undan för prisstegringarna har efter 1970 de

Torsdagen den
1 november 1973

*Om åtgärder mot
inflationens åter-
verkningar på
sparande i bank*

senare klart överstigit bankräntan. Realvärdet av småspararnas besparingar har alltså sjunkit. Samtidigt har inflationen ökat skattetrycket och beskurit ökningen av de reala inkomsterna.

Jag har tidigare i den här kammaren tagit exemplet med en pensionär som hade ett sparkapital på 25 000 kronor inestående den 1 januari 1970. Om man antar att det sparandet fick stå kvar ograverat under tre år till högsta ränta, hade vid slutet av 1972 realkapitalet minskat med 465 kronor. Om marginalskatten var 40 procent, vilket är lågt räknat, uppgick skatten efter avdragen till sammanlagt 1 600 kronor under dessa tre år. Trygghetskapitalet för pensionären – och det är här ändå fråga om en rättvisa för de små i samhället – hade alltså urholkats med över 2 000 kronor. Det enda rimliga vore naturligtvis att detta sparande blev inflationsskyddat.

Finansministern förmodar i sitt svar att jag tänker på skatteavdraget. Det har jag också gjort. Det har ju varit oförändrat sedan 1961: 400 kronor för ensamstående och 800 kronor för makar.

Jag förstår inte varför finansministern är så blygsam att han inte vågar uttala någon mening om vilka ytterligare åtgärder som behövs för att motverka inflationens skadeverkningar på sparandet. Herr Sträng brukar ju inte vara rädd för att uttala sig, och det hade varit bättre – tycker jag – om herr Sträng med sin sedvanliga myndighet här hade givit skatteutredningen en anvisning om färdriktningen. Det kan väl inte bero på att finansministern inte vill göra någonting åt problemet?

I slutet säger finansministern också att det här inte tillhör de mest angelägna frågorna. Låt mig bara säga: Sparandet måste också bedömas mot hela samhällets kapitalförsörjningsbehov på längre sikt, och vi vet att det behovet kommer att tillväxa relativt snabbt.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det kanske kan verka litet överraskande för frågeställaren om jag säger att hushållssparandet i dag inte tillhör de från samhällsekonomisk synpunkt mest angelägna problemen, detta på grund av den förbluffande utveckling av hushållssparandet som vi kan avläsa från 1969–1970 och fram till 1973 och som representerar mer än en fördubbling. Det är klart att vi litet till mans, både herr Wirmark och undertecknad, kan fråga oss vad som ligger bakom detta. Möjligen kan det vara något av ett orosfenomen, ett behov av att ha en slant till trygghet vid kommande påfrestningar, och att det spelar en större roll än den rent affärsmässiga avkastningen av kapitalet.

Problemet om att hejda inflationen kan vi inte ta upp i den här debatten – det är vad vi sysselsätter oss med varje dag. Att ge en högre avkastning på sparkapitalet är också svårt. Det drar med sig motsvarande högre ränta på utlåningen.

När man sedan kommer tillbaka till vilka åtgärder man skall vidta för att främja sparandet är man inne på skattepolitiken. Det har väl hänt att jag har givit ett och annat tilläggsdirektiv – ett sådant har aktualiserats för några veckor sedan – men jag vill inte gärna komma med alltför många tilläggsdirektiv till den sittande utredningen. Den har emellertid full frihet att själv ta upp dessa frågor inom skattepolitikens område.

Torsdagen den
1 november 1973

*Om åtgärder mot
inflationens åter-
verkningar på
sparande i bank*

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Det var inte bara så att finansministern i sitt svar var blygsam nog att inte uttala någon åsikt om ytterligare åtgärder, utan finansministern lade också till att detta inte kunde ses som en särskilt angelägen fråga. Det var snarast en pekpinne i negativ riktning åt utredningen.

Låt mig bara säga att dessa beräkningar om sparandet är ganska lösliga; det vet säkert finansministern lika väl som jag. Sparkvoten räknas fram som en restpost och utgångsvärdena är inte särskilt säkra, så man får hantera dessa siffror med en viss försiktighet. Viktigare är emellertid frågan: Skall man verkligen ge hushållsspararna ett ansvar för konjunkturpolitiken?

Sven G. Svensson i Svenska sparbanksföreningen sade nyligen – och jag tycker att han har rätt: ”Det är statsmakternas uppgift att svara för konjunkturpolitiken. Hushållen har att svara för sin ekonomi på det sätt som deras resurser och trygghetskrav medger. Hushållen kan inte med sina små eller obefintliga reserver åläggas konjunkturanvar. En sådan tanke är befängd.”

Om man instämmer i detta, måste kravet på att inflationens återverkningar inte får vara allvarliga för sparandet gälla även i en sådan konjunktursituation som den vi har i dag. Jag skulle alltså önska att finansministern tog tillfället i akt att rätta till intrycket att finansministerns uttalande här snarast var att se som en negativ pekpinne till utredningen.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag kan ge frågeställaren, herr Wirmark, rätt i att förutsättningarna för beräkningen av hushållssparandet i nationalekonomiska termer är tämligen osäkra. Men om de är lika osäkra varje gång man gör dessa avstämmningar är ändå utvecklingen ett ganska viktigt uttryck för en trend och en tendens, och den visar alldeles ovedersägligt att folk sparar mera nu än vad man gjort under de senaste tio åren. Om jag skall ha litet till övers för den nationalekonomiska vetenskapen och dess anspråk på att utnyttja kapacitetsutrymmet så har bl. a. den utvecklingen varit en, kanske väsentlig, orsak till det stimulanspaket som regeringen lagt fram för riksdagen vid höstsessionens början.

Vi skall inte tvista om detta. Så långt är jag överens med herr Wirmark att sparandet i absoluta termer inte är någon verifierad sanning, men trendmässigt och utvecklingsmässigt är det intressant att följa. När jag säger att det därför i dagsläget inte har den stora samhällsekonomiska betydelsen som det hade tidigare, då vi var nere i hälften av detta hushållssparande, är det inga speciella vare sig positiva eller negativa anvisningar till utredningen. Den har att bedöma hela komplexet om beskattningen av de fysiska personerna, och eftersom den är sammansatt av representanter för hela fältet utgår jag ifrån att ingenting blir bortglömt i de övervägandena.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Det är ju viktigt inte bara hur man bedömer sparandet i dag utan också hur man bedömer att det kommer att utvecklas på sikt.

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. 18-årsgränsen
vid utskänkning och
utminuterung av öl*

Jag har redan sagt att man måste också bedöma detta mot samhällets kapitalförsörjningsbehov och påpeka att den samlade kreditefterfrågan – bortsett från korta temporära variationer – sannolikt kommer att tillväxa relativt snabbt, i synnerhet efter det AP-fonden når sitt tillväxttak 1977.

Låt mig tillägga att om finansministern -- som han gör -- förmodar att sparandet i dag till en del beror på den höga arbetslösheten och oron på arbetsmarknaden och om finansministern tror att vi går mot en förbättrad arbetslöshetssituation -- det brukar han ju inte dölja -- borde han väl dra slutsatsen att det finns vissa risker för en nedgång av sparandet framöver. Därför borde ytterligare sparfrämjande åtgärder nu förberedas och igångsättas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. 18-årsgränsen vid utskänkning och utminuterung av öl

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Westbergs i Ljusdal (fp) i kammarens protokoll för den 26 oktober intagna fråga, nr 276, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig om jag vill redovisa erfarenheterna, såvitt gäller mellanölet, av 1972 års beslut om en 18-årsgräns för utskänkning och utminuterung av öl.

Riksskatteverket vände sig i början av detta år till nykterhetsnämnderna i 118 kommuner och till landets samtliga polisdistrikt med en förfrågan för att bl. a. få en bedömning av effekterna av åldersgränsen 18 år för inköp av mellanöl. Av verkets sammanställning av svaren framgår, att mer än hälften ansåg att 18-årsgränsen haft en viss positiv effekt och att inga eller endast smärre anmärkningar kunde anföras på efterlevnaden av åldersgränsen. Drygt en fjärdedel ansåg att åldersgränsen varit utan effekt i vad avser missbruket och ungefär lika många ansåg att efterlevnaden av åldersgränsen varit mindre tillfredsställande eller i några fall dålig.

Jag vill tillägga att en särskild arbetsgrupp med företrädare för riksskatteverket och berörda organisationer tillsatts med uppgift bl. a. att verka för att 18-årsgränsen respekteras.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Först tack för svaret.

Det är inte första gången som finansministern och jag talas vid om mellanölet, och jag behöver därför inte nu motivera varför jag är så angelägen att följa vad som sker på detta område. Enligt min mening var införandet av mellanölet och sättet på vilket det tillhandahålles ett stort och allvarligt misstag. Finansministern har i egenskap av förslagsställare hävdad en motsatt uppfattning men ändå i handling medgivit att det utgör en fara för vår ungdom genom att föreslå en lagstadgad 18-årsgräns för rätt till inköp av mellanöl.

Om denna gräns kunnat hållas hade det givetvis varit en väsentlig

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. 18-årsgränsen
vid utskänkning och
utminuterung av öl*

åtgärd. Nu framgår det av svaret att erfarenheterna av tillämpningen är minst sagt blandade. Mer än hälften av dem som tillfrågats anser att åldersgränsen varit utan effekt i vad avser missbruket, och det tycker jag är allvarligt. Säkert har det också varit svårt att statistiskt belägga de svar som givits. Jag tror att många varit i samma situation som nykterhetsvårdsförvaltningen i Stockholm när den skriver: Nämndens ställningstagande till mellanölsmissbrukets utbredning inom kommunen har ej kunnat baseras på några statistiskt tillförlitliga uppgifter. Man talar i sammanhanget om stickprov.

Uppgifter som kommit från annat håll, bl. a. från Ungdomens nykterhetsförbund, vittnar om att det är mycket lätt för minderåriga att köpa mellanöl i affärer och att få in mellanöl på pubar. Det var inte heller många som trodde att det skulle vara möjligt att få 18-årsgränsen att fungera, när vi i maj förra året diskuterade förslaget i riksdagen. Utskottets talesman, herr Wärmberg, betecknade förslaget som ett slag i luften. Finansministern däremot hävdade vid det tillfället, att den omständigheten att man bygger upp 18-årsgränsen med en lagstiftning kommer att innebära en skärpt kontroll från affärsinnehavarens sida. Man bryter ju inte mot den här gränsen ostraffat, sade finansministern. Man kan befara att man har sålt sitt mellanöl för sista gången, om man håller på och säljer öl till ungdomar under 18 år. Mot den bakgrunden vill jag ställa två följdfrågor:

1. Är finansministern nöjd med resultatet av den lagstiftning det här gäller?

2. Har några åtgärder vidtagits, och i så fall vilka, för att få 18-årsgränsen att fungera mer effektivt?

Jag hälsar naturligtvis med tillfredsställelse att man nu tillsatt en arbetsgrupp som skall syssla med den sistnämnda frågan, men har det skett något under den tid som gått?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag kan understryka vad frågeställaren sade, nämligen att det inte är första gången vi diskuterar dessa frågor. Men för dagen är väl läget helt enkelt det att denna frågeställning avverkades av skatteutskottet under den sistlidna veckan och här i kammaren under den gångna onsdagen. I skatteutskottets betänkande nr 45, som riksdagen behandlade i går, anförs detsamma som det jag har återgivit i mitt svar till herr Westberg i Ljusdal.

Utskottets funderingar bl. a. i anledning av motioner om 18-årsgränsen resulterade i en enhällig skrivning. Utskottet framhöll att man är underrättad om att den alkoholpolitiska utredningen räknar med att kunna lägga fram sitt betänkande under första kvartalet 1974 och att en proposition i anledning härav följaktligen bör kunna ligga på riksdagens bord under hösten 1974. Utskottet förordar därför att detta spörsmål inte tas upp till omprövning i nu förevarande sammanhang utan får anstå tills en proposition har avlämnats på grundval av alkoholpolitiska utredningens överväganden. Avslutningsvis anförs att utskottet i avvaktan på APU:s förslag inte kan tillstyrka motionerna i vad avser förbud mot försäljning av mellanöl i livsmedelshandeln, motionen om särskilda

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. 18-årsgränsen
vid utskänkning och
utminuterung av öl*

åtgärder mot mellanölsmissbruket eller motionen angående kontroll av 18-årsgränsen.

Det var alltså ett enigt utskott som stod bakom detta betänkande och en enig kammare som i går följde utskottets förslag.

Under dessa förhållanden är det inte rimligt att jag lägger ut texten om min privata uppfattning i frågan. Utskottet har studerat den just med anledning av en motion med samma innehåll som frågeställarens spörsmål i dag. Utskottet har i samband härmed sagt att vi skall vänta på utredningens förslag och inte skall bry oss om att anlägga några synpunkter på denna fråga, och det har godtagits av riksdagen. Jag kunde naturligtvis vara tillmötesgående, om jag ville ta upp en mera allmän alkoholpolitisk debatt, men eftersom jag tycker att utskottets betänkande var klokt utformat i den aktuella situationen avstår jag från detta.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Finansministern säger att vi avverkade denna fråga i går. Det gjorde vi visst inte, herr finansminister. Vad det nu gäller är frågan om hur gällande lagstiftning tillämpas. Jag vill klart säga ifrån att jag inte är ute efter att komma åt affärsinnehavare och krögare. Däremot vill jag veta hur man på statligt håll fullgör de kontrolluppgifter man har sig ålagda.

Jag ställde två frågor till finansministern. Den ena var: Är finansministern nöjd med resultatet av lagstiftningen? Den andra var: Har några åtgärder vidtagits, och i så fall vilka, för att få 18-årsgränsen att fungera mer effektivt? Det är väsentliga frågor, och jag tror att det väger ganska tungt vad finansministern säger; även hans privata funderingar kan ha sitt värde. Därför skulle jag uppskatta om jag fick svar på de här frågorna. Jag tror att det är många som är intresserade av att få veta hur finansministern bedömer situationen.

Vi får inte skjuta över det här på utredningen och mena att den kommer snart. Det hoppas jag också att den gör, men den kommer inte i morgon, den kommer att dröja ganska lång tid. I diskussionen i går kom det fram funderingar om att man var alltför optimistisk i utskottet, när man trodde på en proposition så här snart. Hur det förhåller sig på den punkten har jag ingen uppfattning om, men att vi ändå får vänta en tid är klart. Hur skall det vara till dess?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag skulle kunna vara så tillmötesgående mot herr Westberg i Ljusdal att jag ger det enda möjliga svaret – vilket vem som helst skulle kunna ge: Har man en lagstiftning – i det här fallet introducerad, om jag minns rätt, den 1 juli 1972 – och den icke efterföljs, då är det otillfredsställande. Den saken är klar vilken lagstiftning det vara må, och följaktligen även här.

Om straffansvaret är tillräckligt eller om man har uraktlåtit att utmäta straffansvaret kan jag för dagen inte säga någonting om. Däremot – och det har jag sagt i mitt första besked till herr Westberg – sysslar man ju med problemet fortsättningsvis inom den administration som har hand om den här frågan. Det får vi nöja oss med.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för kompletteringarna, som jag bedömer såsom värdefulla i det här sammanhanget. Jag tror att det är viktigt att arbetsgruppen fungerar och försöker åstadkomma resultat. Det här är ju en fråga av mycket stor betydelse för inte minst vår ungdom.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 124

Torsdagen den
1 november 1973

*Om ökade resurser
för undersökning
av uranfyndigheterna
i Arjeplog*

§ 5 Om ökade resurser för undersökning av uranfyndigheterna i Arjeplog

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Öhvalls (fp) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 245, och anförde:

Herr talman! Herr Öhvall har frågat mig om jag avser att föreslå att ökade resurser ställs till Sveriges geologiska undersöknings förfogande för undersökning av uranfyndigheterna i Arjeplog.

De uppslag som SGU påträffat vid sin prospektering efter uran i trakten av Arjeplog bedöms av SGU som lovande från geologisk synpunkt. Ett omfattande arbete återstår dock innan något bestämt kan sägas om fyndigheternas storlek och brytvärdighet.

SGU har i sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 begärt medel för bl. a. fortsatt prospektering. Frågan prövas för närvarande i budgetarbetet, varför jag nu inte är beredd att närmare ange lämplig omfattning av denna verksamhet.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Under några år har vi fått ta del av ganska positiva rapporter om uranfyndigheter i Norrbottens inland, men Sveriges geologiska undersökning har uppenbarligen inte tillräckliga resurser för att inom rimlig tidrymd få fram resultat av undersökningarna.

SGU har för innevarande budgetår erhållit ett reservationsanslag på 21,9 miljoner för prospektering. Härav får 6,4 miljoner användas för själva uranprospekteringen. Det är 2,6 miljoner mindre än vad SGU begärde i sina petita.

I anslagsframställningen för 1974/75 har nu SGU begärt att delanslaget för uranprospekteringen skall ökas med 3,1 miljoner till 9,5 miljoner. Skälet, säger man, är att man behöver mera pengar för borrhningen. Borrhningsarbetena är för närvarande koncentrerade till tre områden i Arjeplogs kommun. Där har man funnit, som man ibland har sagt, världens bästa uran. Men bristande resurser är enligt dessa rapporter också främsta hindret i arbetet.

Vi måste fråga oss om det behöver vara så här. Befolkningen i Arjeplog behöver jobb, och man väntar med stor spänning på att få besked. Man vill veta vad man kan förvänta sig av dessa mineraltillgångar — det är något av en ödesfråga för Arjeplogs kommun och för många enskilda människor. Ovissheten inför framtiden kan uppenbarligen skingras genom

att SGU ges tillräckliga resurser, så att man kan fastställa de lovande fyndens omfattning och värde.

Jag tackar för svaret, men det var tyvärr inte särskilt upplysnande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. gruvdriften i Adakfälten

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Nygrens (s) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 247, och anförde:

Herr talman! Herr Nygren har frågat mig hur jag bedömer möjligheterna på sikt till fortsatt gruvdrift i Adakfälten och om några alternativa lösningar planeras av sysselsättningsproblemen i detta område.

Jag vill först redogöra något för gruvdriften i detta område.

Driften vid Adakgruvorna, som ligger i Malå socken, började år 1940. Gruvorna är sedan början av 1960-talet utbyggda till en produktion av ca 250 000 ton råmalm per år och ger en kopparmängd av ca 3 600 ton. Enligt avtal mellan staten och Boliden AB skall bolaget ombesörja malmbrutning, anrikning, transport och därtill hörande arbeten i gruvorna. All personal, för närvarande omkring 165 personer, är anställd hos bolaget.

Det är sedan länge känt att malmtillgången i stort i dessa gruvor är begränsad. Emellertid utför sedan flera år både Sveriges geologiska undersökning och Boliden AB synnerligen intensiva undersökningar för att hitta ytterligare malmer i berörda delar av Västerbotten. Adakområdet torde höra till de mest genomprospekterade delarna av landet. Vissa undersökningar och borrhningar pågår alltjämt och marginella malmtillskott har påträffats, vilka möjligen kan medföra någon tids förlängning av driften. I stort sett måste dock förhoppningarna om att hitta ytterligare malmer i Adakområdet bedömas som ganska små och driften sannolikt upphöra med utgången av år 1976 i enlighet med de preliminära avvecklingsplanerna. Även om någon tids förlängning därefter kan bli aktuell måste svaret på herr Nygrens fråga bli att förutsättningarna på sikt för fortsatt gruvdrift i Adak är små.

Av de anställda har 60 personer uppnått 50 års ålder. En stor del av dessa är nu bosatta i Adak, många i egnahem, och en flyttning eller en anställning som innebär omfattande resor, eventuellt i form av vecko- pendling, skulle självfallet få betydande personliga konsekvenser för dem. Även om Boliden AB förklarar sig berett att erbjuda anställning åt samtliga anställda är det därför angeläget att undersöka om nya sysselsättningsmöjligheter kan skapas i området.

Genom att avvecklingen av gruvdriften förbereds i så god tid som nu är fallet är förutsättningarna för planering av nya arbetstillfällen gynnsammare än vad som är vanligt vid industrinedläggningar.

Jag avser att under hösten i samråd med chefen för inrikesdepartementet föranstalta om överläggningar med Boliden AB, representanter för de anställda samt berörda statliga och kommunala myndigheter för att diskutera hithörande frågor.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Det är ingen överdrift att säga att kommerskollegiums s. k. avvecklingsplan för Adakgruvorna, som presenterades för en tid sedan, åstadkom en dyster stämning i bygden. Ovissheten har varit och är alltfjämt det allvarligaste inslaget i bilden. Det finns risk för att det blir så även en tid framöver. Hoppet i utredningen om att pågående undersökningar efter nya malmfyndigheter skulle leda till en fortsatt verksamhet i Adak blandades med hotet om stopp för gruvdrift någon gång vid årsskiftet 1976-1977.

Det är många människor som berörs. Den 1 januari i år var 164 anställda i de tre nedläggningshotade gruvorna; 40-50 procent av dem var i åldrarna över 50 år. Ett stopp för gruvdriften i Lindskiölds-, Brännmyran- och Adakgruvorna innebär kanske också nedläggning av gruvsamhället, där det i dag bor ca 150 människor i standardmässigt goda bostäder.

Det är mycket glädjande att statsrådet så kraftfullt har engagerat sig för att försöka i god tid klara ut den problematik som väntar människorna i Adak- och Malåbygden. Vad man framför allt önskar är naturligtvis att gruvverksamheten i Adak skall kunna fortsätta även något år efter 1976. Men det är viktigt att sökandet efter nya malmfyndigheter bedrivs med största skyndsamhet, så att besked kan ges så fort som möjligt.

Viktigt är också att ansträngningarna att skaffa annan sysselsättning till Adak- och Malåbygden drivs med stor kraft. I dag finns det drygt 100 anmälda arbetssökande vid arbetsförmedlingen i Malå. Åtgärder måste till för att nedbringa det antalet och för att möta risken för ett gruvstopp om några år i Adak. Det är vidare viktigt, för att inte den unga arbetskraften snabbt skall söka sig från gruvarbetet i Adak, att klara besked kan ges så snabbt som möjligt om möjligheterna för människorna i Adak att få någon form av ersättningsysselsättning.

Jag hoppas att de överläggningar som enligt statsrådets besked nu skall äga rum leder till ett för de berörda i Adakbygden positivt resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. övervakning av arbetare via intern television

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Hagbergs (vpk) i kammarens protokoll för den 25 oktober intagna fråga, nr 273, och anförde:

Herr talman! Herr Hagberg har frågat om regeringen uppmärksammat att arbetare utsätts för övervakning via intern television på sina arbetsplatser och vilka åtgärder regeringen ämnar vidta.

Frågor av detta slag bör lösas i första hand genom förhandlingar mellan arbetsgivaren och berörda arbetstagarorganisationer. Det är också den inställning som arbetstagarorganisationerna har.

Nr 124

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. övervakning
av arbetare via
intern television*

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. övervakning
av arbetare via
intern television*

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för att jag fått svar på frågan.

Jag har ställt min fråga därför att den speglar på vilket sätt man kan utnyttja teknikens landvinningar för ett på arbetarna mycket upprörande sätt. Vi har ju datatekniken i färskt minne, och vi vet hur man än i dag kan utnyttja den mot arbetarna.

Det måste ju betraktas som upprörande när företag använder intern television för att bevaka arbetare. Man anför olika svepskäl för att kunna göra det — man säger att det är för att stölder inte skall kunna ske. Men i samma ögonblick som man använder denna interntelevision bevakar man ju också arbetarna.

Vi har kunnat läsa om ett fall i tidningarna helt nyligen. Det gällde en stormarknad här utanför Stockholm, där personalen på lagret blev övervakad via intern television. Enligt tidningsuppgifterna skulle t. o. m. någon ha slutat på grund av denna förnedrande behandling.

Men det finns fler exempel på hur man använder tekniken så att arbetarna kommer i kläm. Jag vet att i hamnen i Göteborg tillämpar man sådan här bevakning, som man säger för att ha kontroll över trafiken. Men det är ju ingen av arbetarna som tror på det. Man bevakar arbetarna lika mycket som man övervakar fordonen.

Vi skall också komma ihåg att teknikens landvinningar blir en bumerang mot arbetarna, när man t. ex. i en affär installerar anläggningar för intern TV-övervakning för att förhindra stölder, sedan man först har lagt upp ett affärssystem som inbjuder till stölder. Då bevakar man ju också den i många fall helt oskyldiga personalen. Jag har själv på min arbetsplats upplevt hur man använt filmkameror av mycket avancerat slag för att bevaka arbetarna, när man stod i begrepp att införa ett ackord. Detta är en tendens som inte kan få fortsätta. Den som har sett Charlie Chaplins film Moderna tider, från 1930-talet, erinrar sig säkert att förhållandena där mycket liknar vad vi i dag ser i verkligheten. Det är så som vi nu använder den nya tekniken.

På många ställen har man emellertid lyckats hejda denna utveckling på den moderna televisionens område, och det har varit möjligt tack vare att arbetarna varit vakna och har gått till storms mot systemet. Men tendensen att utnyttja intern television för övervakning är illavarslande. Och eftersom arbetsköparna som bekant fortfarande har kvar § 32 och arbetarna inte kan strejka, så måste någonting göras. Kan den lokala fackföreningen få vetorätt i sådana här frågor? Man skulle ju kunna tänka sig att statsmakterna trädde in och gav fackföreningarna sådana möjligheter. Inrikesministern har emellertid inte velat gå in på den saken i sitt svar.

De sneda maktförhållandena på arbetsplatserna gör att arbetarna sannerligen inte får någon hjälp i sådana här frågor. De lämnas åt sitt öde att alltjämt drabbas av övervakning genom intern television. Jag konstaterar nämligen att det svar som inrikesministern givit i dag är ett försvar för systemet. Det kommer att fortsätta. Vad inrikesministern sagt nu under sin sista vecka som inrikesminister innebär att arbetarna inte får den hjälp av statsmakterna som de skulle behöva i detta fall.

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. övervakning
av arbetare via
intern television*

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Låt mig säga att vi gärna vill främja en utveckling där de anställda får ökat inflytande över förhållandena på arbetsplatsen, och som herr Hagberg vet görs det åtskilliga ansträngningar för att vi skall få en sådan utveckling.

I ett aktuellt fall som herr Hagberg måhända också observerat, har det förekommit att man övervakat arbetsplatsen med television, och där har vi varit i kontakt med det berörda fackförbundet. På fackförbundet har man då sagt, att man gärna vill ta itu med de frågorna, men att man föredrar att göra det förhandlingsvägen. Med hänsyn till de mångskiftande olägenheter som kan råda i arbetslivet, och som det finns anledning att reagera mot, är jag också övertygad om att det ofta är bäst att problemen löses förhandlingsvägen.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag misstänker att t. ex. de hamnarbetare som nu är utsatta för intern televisionsövervakning gärna skulle vilja ha hjälp att slippa den övervakningen. Skulle man då inte från statsmakternas sida kunna förhindra att tekniken används på ett så upprörande sätt mot arbetarna? Man har ju försökt att göra det i någon mån då det gäller datatekniken, och här har vi precis samma problematik. Att försöka lösa dessa problem genom förhandlingar måste väl i alla fall vara att glida ifrån hela problematiken, när vi vet hur arbetsmarknaden är uppbyggd. Arbetsköparna har ju § 32, och arbetarna får inte strejka. Gör de det, så åker de inför arbetsdomstolen. Denna snedvridning av arbetsförhållandena gör ju att det blir inga reella förhandlingar. Om en arbetsköpare vill montera in televisionsanläggningar för övervakning, så gör han det. Och det är i det läget som man verkligen skulle önska att en arbetarregering ställer sig upp och säger ifrån att här skall vi hjälpa till och försöka skapa regler som gör att sådana här företeelser inte kan förekomma i fortsättningen.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Hagberg vet mycket väl – jag upprepar det – att det pågår utredningar som just syftar till att genom lagstiftning bereda de anställda ökat inflytande över förhållandena på arbetsplatsen. Att ta fram en alldeles speciell händelse som förekommit och försöka genom omedelbar lagstiftning vidta åtgärder som tar bort en viss typ av otrygghet tror jag inte på. Och man har samma uppfattning på fackligt håll. Där föredrar man att försöka lösa dessa problem förhandlingsvägen.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag får då tolka inrikesministern så, att den utredning han talar om skall ta upp den här frågan. Då kanske jag får ställa frågan så här: Är det inrikesministerns mening att den här utredningen kan komma med sådana förslag att sådana här företeelser upphör?

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det är självklart att utredningen enligt sina direktiv har

Torsdagen den
1 november 1973

*Om ökat skydd mot
drunkning i
swimmingpool*

möjligheter att ta upp alla frågor som gäller förhållandena på arbetsplatser.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ökat skydd mot drunkning i swimmingpool

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Möllers (fp) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 240, och anförde:

Herr talman! Herr Möller har frågat mig om jag är beredd att utvidga bestämmelserna om skydd mot drunkning i swimmingpool till att gälla även pooler uppförda före den 1 juli 1973 samt att föranstalta om effektivare kontroll av bestämmelsernas efterlevnad.

Nuvarande byggnadslagstiftning vilar på huvudprincipen att nyttillkommande byggnadsföreskrifter inte ges tillbakaverkande kraft. Den ganska vittsyftande frågan om avsteg från en sådan princip bör göras i särskilda fall övervägs för närvarande inom bygglagutredningen. Där övervägs också med denna fråga sammanhängande spörsmål om effektivisering av kontrollen av byggnadsbestämmelsernas efterlevnad. Bygglagutredningens arbete beräknas vara avslutat omkring årsskiftet 1974–1975.

Herr MÖLLER (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, som emellertid inte ger någon vägledning för de närmaste åren framöver beträffande det avgörande problemet, nämligen om man på denna punkt vill eller inte vill skapa ett barnvänligare samhälle.

Det finns ungefär 10 000 pooler här i landet. Antalet ökar med ungefär 1 000 per år. Vi hade en debatt om den här saken 1971. Bestämmelserna att pooler som byggs efter den 1 juli 1973 skall ha ett skydd i form av staket eller skyddsnät är bra. Men för barnen är drunkningsrisken lika stor om poolen är byggd före detta datum som om den är byggd senare. Då detta gäller en så pass elementär rättighet – nämligen rätten till liv för de svagaste i samhället, barnen – tycker jag inte att man borde följa principen att vara restriktiv med tillbakaverkande lagstiftning. Man borde redan när de första swimmingpoolerna byggdes här i landet ha sett till att de nuvarande bestämmelserna varit i kraft. I Norge gäller bestämmelser om 1,5 meter höga staket med läsbar grind för alla bassänger, som där i lagstiftningen inordnats under samma beteckning som brunnar.

Vi har haft många fall här i landet där barn drunknat, senast ett i juni i år. Det sprider sig en skräck i ett område, när en eller ett par simbassänger installeras, för föräldrar kan inte i varje ögonblick passa sina barn, hur mycket de än försöker. I fjol var det fyra barn som råkade ut för drunkningstillbud i swimmingpool. En tvåårig flicka omkom i juli. Två treåringar drogs i oktober upp livlösa men räddades i sista ögonblicket. Vanliga brunnar skall det här i landet finnas lock på när de inte används. Men den stora ”brunn” som en bassäng utgör och som

dessutom lockar barn behöver inte ha något skydd om den är byggd före den 1 juli 1973!

Vårt samhälle vill ju kalla sig barnvänligt – i den mycket omtalade proposition som framlades på höstrikedagens första dag syftade flera förslag till att åstadkomma ett barnvänligare samhälle. Jag skulle vilja fråga statsrådet om det inte är ett avsteg från principen om ett barnvänligt samhälle – sedan kan det finnas andra, motverkande principer – att inte ha ett skydd för barnen vid äldre swimmingpooler.

Till sist vill jag i fråga om efterlevnaden av bestämmelserna säga att det här inte gäller frågan om byggnadsnämnden bör eller inte bör kontrollera om fönstren kommit fel i jämförelse med ritningen av ett hus eller liknande detaljer. Vad det gäller är att se till att nya pooler verkligen får det livsviktiga skydd som skall finnas. Man anser sig inte ha sådana resurser att en besiktning i efterhand vanligen sker. Eftersom vi tydligen måste vänta ungefär två och ett halvt år på en ny lagstiftning tills den kunnat träda i kraft och få full effekt, vill jag dock fråga om inte statsrådet redan i dag kan säga om han vill prioritera en efterkontroll av varje ny swimmingpool.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Det är självklart att de bestämmelser vi har fått när det gäller barnsäkerhet skall efterlevas och kontrolleras av byggnadsnämnderna – i den mån de har det här uppdraget. Det är också riktigt att vi inte har den kontroll som vi i och för sig skulle önska och att det finns anledning att diskutera inte bara när det gäller swimmingpooler utan kanske också när det gäller andra områden om vi inte skulle ha en tillbakaverkande kraft hos vissa av de bestämmelser som finns i byggnadsstadgan och de beslut som vi kommer att fatta framöver när det gäller bestämmelser av denna karaktär. Men jag ser ingen snabbare väg att få ordning på de här problemen än att låta bygglagutredningen – som sysslar med dessa frågor just nu – slutföra sitt arbete och framlägga sina förslag.

Herr MÖLLER (fp):

Herr talman! Jag tackar för de orden om kontroll av efterlevnaden. Varje understrykande i en sådan här situation av att lagarna verkligen måste kontrolleras i fråga om efterlevnad är värdefullt. Just på detta område är det knappast någon kontroll alls i efterhand, och det är därför som t. o. m. de nya regler som antogs och som skulle gälla pooler som uppförs efter den 1 juli i år ibland har blivit ett slag i luften.

Vad vi riskerar med dessa pooler som hela tiden ökar i antal, om man inte kontrollerar ens de nya, är situationer liknande dem i USA. Där drunknade 1965 enligt statistiken 230 personer i privata bassänger. Vi har hittills bara ett par fall per år, men det är allvarligt nog.

Marianne Kärre har sagt i annat sammanhang att "hela samhället är med barn". Det är just detta som är fallet i de villaområden och kring de lantställen där swimmingpooler finns. Vi kan helt enkelt inte godta att en mindre extrautgift i förhållande till vad en swimmingpool kostar inte blir föreskriven – och då också för gamla pooler. Vi kan inte nöja oss med att

Nr 124

Torsdagen den
1 november 1973

*Om ökat skydd mot
drunkning i
swimmingpool*

Torsdagen den
1 november 1973

*Om tillgodoseende
av handikappönske-
mål vid ombyggnad
av lokaler för all-
mänheten*

en lyxkonsumtion fritt får bedrivas – och det är lyxkonsumtion i det här fallet – enligt regler som offrar tryggheten för utomstående barn och föräldrar.

Detta är ett led i att ge barnen deras mest elementära rätt, och därför bör statsråd – i den mån de har privata åsikter som de kan vidarebefordra till partikamrater och andra – försöka få utredningen att föreslå det enda riktiga i ett humant samhälle, nämligen lock på varje pool när den inte används.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om tillgodoseende av handikappönskemål vid ombyggnad av lokaler för allmänheten

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) i kammarens protokoll för den 19 oktober intagna fråga, nr 264, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag vill medverka till införande av bestämmelser i gällande byggnadsstadga i syfte att tillgodose de handikappades berättigade önskemål om att lokaler för allmänheten vid ombyggnad och omändring blir anpassade för de handikappade.

Sedan år 1966 ställs i byggnadsstadgan krav på att vissa byggnader skall vara utformade så att de blir tillgängliga för och kan nyttjas av handikappade personer.

I likhet med andra föreskrifter om byggnads utformning tillämpas detta krav även vid ombyggnad och vissa andra ingrepp i befintliga byggnader. Därvid gällde tidigare att föreskrifterna skulle tillämpas fullt ut på byggnaden i dess helhet, således även på de delar som inte var föremål för ombyggnad.

I syfte att främja upprustningen av den äldre bebyggelsen ändrades emellertid byggnadsstadgan i somras så att vid ombyggnad gällande bestämmelser om byggnads utformning skall tillämpas bara på de delar av byggnaden som berörs av ändringsarbetet och endast i den omfattning som behövs för att dessa delar skall uppfylla skäligen anspråk på säkerhet, god hygien och trevnad. I föreskrifter, råd och anvisningar av statens planverk belyses i vilken utsträckning krav på handikappvänlig utformning av de delar av byggnad som är föremål för ombyggnad skäligen kan ställas.

Jag är helt ense med herr Börjesson om angelägenheten av att lokaler för allmänheten som inte fått en handikappvänlig utformning snarast möjligt anpassas till moderna krav i dessa hänseenden. I vad mån de i planverkets föreskrifter upptagna kraven kan skäras för att bättre tillgodose detta syfte övervägs av planverket i samband med pågående översyn av de nu gällande provisoriska bestämmelserna.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret på min enkla fråga.

Anledningen till min fråga är att det inte sällan förekommer att vid

Torsdagen den
1 november 1973*Om tillgodosende
av handikappönske-
mål vid ombyggnad
av lokaler för all-
mänheten*

ombyggnad av offentliga allmänna lokaler hänsyn ej tas till att dessa lokaler bör utformas på ett handikappriktigt sätt.

Det är sannerligen ingen liten grupp som det här är fråga om – inte mindre än 800 000 människor i vårt land, dvs. ca 10 procent av landets befolkning, är mer eller mindre rörelsehindrade. Någon direkt skyldighet för byggnadsnämnd eller annan att i samband med planerad ny- eller ombyggnad av allmänna lokaler ge handikapporganisationerna tillfälle att granska planerna och ritningarna föreligger ej. Det bör dock naturligtvis vara vederbörande myndigheters intresse och ambition att se till att inom rimliga gränser tillmötesgå de handikappades önskemål, med andra ord se till att ifrågavarande byggnad blir anpassad så, att handikappade personer utan svårighet kan ta lokalerna i besittning.

Jag tar fasta på vad statsrådet säger i sitt svar: ”I vad mån de i planverkets föreskrifter upptagna kraven kan skärpas för att bättre tillgodose detta syfte”, dvs. de rörelsehindrades behov ”överbägs av planverket i samband med pågående översyn av de nu gällande provisoriska bestämmelserna.” Jag hoppas att det blir ett bättre sakernas tillstånd. Det har förekommit och förekommer demonstrationer utanför offentliga lokaler av handikappade därför att de på grund av sitt handikapp inte har möjlighet att ta dessa lokaler i besittning. Så får det inte vara, och jag är övertygad om att statsrådet har samma uppfattning som jag i denna sak. Det gäller att se till att vi skapar ett handikappinriktat samhälle.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Bara en liten kommentar i anledning av att herr Börjesson också tog upp frågan om de handikappades möjligheter att öva inflytande på utformningen av miljön i det här sammanhanget.

Jag har fått en framställning från Handikappförbundens centralkommitté, vari just dessa förhållanden påpekas. Man önskar få någon form av besvärsmått. Detta är ju en fråga som i vidare mening berör medborgarinflytandet i sådana sammanhang, och även på den punkten har bygglagutredningen i uppdrag att se över våra byggbestämmelser för att komma fram med förslag om på vilket sätt möjligheterna skall kunna stärkas för olika grupper i samhället att påverka utformningen av vår miljö.

Jag har handlagt framställningen på så sätt att jag överlämnat den till bygglagutredningen att beaktas i utredningens arbete.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig få tacka statsrådet för kompletteringen av svaret. Jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet har överlämnat frågan till bygglagutredningen.

Många gånger är det värdefullt om de lokala myndigheterna – som byggnadsnämnden eller annan myndighet – tar kontakt med handikapporganisationen på orten före omändringen av en allmän lokal. Jag vet att detta förekommer, men jag vet också fall där sådana kontakter icke tas.

I de kommuner där det finns handikappråd tycker jag det är helt naturligt att kontakt bör tas och att detta råd då får möjlighet att

Torsdagen den
1 november 1973

*Om åtgärder för
att effektivisera
kampen mot nar-
kotikasmugg-
lingen*

framföra sina önskemål. Kan vi nå dithän att vi får ett sådant obligatoriskt remissorgan blir jag mycket glad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om åtgärder för att effektivisera kampen mot narkotikasmugglingen

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Jadestigs* (s) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 269, och anförde:

Herr talman! Herr *Jadestig* har frågat mig vilka åtgärder som enligt regeringens uppfattning är möjliga för att ytterligare effektivisera kampen mot narkotikasmugglingen.

Så gott som all den narkotika som illegalt förbrukas inom landet är insmugglad. En av huvuduppgifterna för den svenska narkotikapolisen är därför att i samarbete med bl. a. tullen och med andra länders polis bekämpa den yrkesmässiga distributionen till Sverige. Genom samarbete med polisen i Holland och Tyskland har t. ex. smugglingen av kapslar med fenmetralin till Sverige kunnat hejdas. Som ett resultat av samarbete med italiensk polis har denna under sommaren 1973 beslagtagit ett mycket stort parti amfetamin som varit avsett för den svenska illegala marknaden. Fler exempel finns.

Jag vill också erinra om att spaning och utredning rörande grova narkotikabrott enligt brottskommissionens förslag, som godtogs av riksdagen, hör till de brott som skall prioriteras.

Enligt uppgift har Interpol i stort kartlagt smuggelvägarna för narkotikan. Det internationella samarbetet bör enligt min mening ytterligare kunna förstärkas. I detta syfte har Sverige sedan länge utvecklat stor internationell aktivitet.

I det sammanhanget diskuteras också möjligheterna att förstärka Interpol, som skall samordna insatser mot bl. a. detta slags brottslighet. Den insmuggling av narkotika med flygplan som upptäcktes för en tid sedan och som nu utreds av bl. a. polisen kan aktualisera en översyn av gällande regler för luftbevakning över Sverige. Överläggningar härom har upptagits mellan rikspolisstyrelsen, luftfartsverket och försvarsstaben. Det bereder å andra sidan stora svårigheter att åstadkomma en övervakning som heit omöjliggör nedsläpp från flygplan. Det nämnda fallet är dock ett gott exempel på hur ett brott av det här svårupptäckta slaget kan klaras upp dels med allmänhetens hjälp, dels genom ett gott internationellt samarbete.

Herr *JADESTIG* (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Knarkhandeln skyr inga medel och använder alltmer raffinerade metoder för att få fram narkotika och därmed dra in allt fler människor i sin snara, med stort lidande och socialt elände som följd. Det har också visat sig under senare tid att de människor som handlar med narkotika tar

Torsdagen den
1 november 1973*Ang. använd-
ningen av vid
husrannsakan
åtkommet ma-
terial*

allt större risker för att föra in varan i landet. Det beror naturligtvis bara på en sak — att knarkhandeln ger dem stora inkomster.

En av anledningarna till min fråga var just avslöjandet för några veckor sedan som visade att en ung familj hjälpte till med att få fram ett nytt sätt att smuggla in narkotika i förhryda flygplan. Enligt de tidningsnotiser som ligger till grund för min fråga visar polisutredningen att man kan följa inflygningarna till Sverige men att planen sedan flygs på lägre höjd och därmed lätt kan avvika från kursen utan att luftövervakningen, alltså radarn, reagerar. Sedan kan man från luften släppa ned narkotiklasten. En av de följdfrågor som jag hade tänkt ställa rörde just vilka åtgärder man kan vidta för att åstadkomma en förbättring. Svaret har jag redan fått genom att justitieministern meddelar att överläggningar äger rum mellan rikspolisstyrelsen, luftfartsverket och försvarsstaben. Det är jag väldigt tacksam för.

Jag hade också tänkt följa upp frågan om Interpols möjligheter att verka på detta område och höra mig för om utsikterna för att vi från svensk sida skall kunna medverka till att Interpol får ökade personella och materiella resurser att sätta in mot narkotikasmugglingen. Även i det fallet har jag redan fått besked i svaret — sådana överläggningar förekommer.

Jag har faktiskt, herr statsråd, bara en fråga kvar av dem jag hade tänkt ställa: Finns det någon form av kontroll som man kan utöva i samband med uthyrning av flygplan som regelbundet används för främst transporter utomlands?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Ang. användningen av vid husrannsakan åtkommet material

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herrar *Hernelius'* (m) och *Ahlmarks* (fp) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna frågor, nr 271 respektive 272, dels herr *Svenssons* i Malmö (vpk) i kammarens protokoll för den 25 oktober intagna fråga, nr 274, och anförde:

Herr talman! Herr Ahlmark har frågat mig om jag vill medverka till en översyn av reglerna för husrannsakan och beslag på tidningsredaktioner. Vidare har herr Hernelius frågat mig om jag anser att i lagstiftning och enligt föreskrifter finns tillräckliga garantier för att vid husrannsakan ... hos periodisk skrift eller eljest — åtkommet material inte kommer till användning utöver vad som åsyftats med husrannsakan i fråga. Slutligen har herr Svensson frågat mig var enligt gällande rätt gränsen går för de ingripanden och beslag av material som polis eller annan myndighet kan företa gentemot tidningsredaktioner och tidningsmedarbetare.

Eftersom frågorna har nära samband med varandra, besvarar jag dem i ett sammanhang.

Enligt gällande lagstiftning kan åklagar- och polismyndigheter under vissa bestämda förutsättningar ingripa med olika slag av s. k. straffprocessuella tvångsmedel i samband med utredning om brott. Hit hör bl. a.

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. använd-
ningen av vid
husrannsakan
åtkommet ma-
terial*

beslag och husrannsakan. Gencrella bestämmelser om beslag och husrannsakan finns i rättegångsbalken. Dessa bestämmelser är tillämpliga också när ett ingripande blir aktuellt exempelvis på en tidningsredaktion eller en nyhetsbyrå. Det finns med andra ord inte några särskilda regler vare sig i tryckfrihetsförordningen eller i rättegångsbalken som rör användningen av de straffprocessuella tvångsmedlen beslag och husrannsakan i sådana fall.

I rättegångsbalken anges under vilka förutsättningar beslag och husrannsakan får äga rum. I det avseendet gäller den självklara förutsättningen att misstanke om brott skall föreligga. I fråga om husrannsakan ställs krav på misstanke att det förövats brott som kan följas av fängelse. Beslag och husrannsakan skall beslutas av den som leder polisundersökningen eller av åklagaren eller rätten. Till skydd för enskildas intressen finns ingående regler om proceduren vid beslag och husrannsakan. Vidare ges regler om tidsfrister inom vilka åtal skall väckas efter beslag. Det ges också särskilda skyddsregler när fråga är om beslag av vissa slag av föremål, bl. a. brev, telegram och andra enskilda handlingar. Jag vill också nämna att det finns särskilda restriktioner i fråga om möjligheterna att företa husrannsakan hos annan än den som är misstänkt för det brott som föranleder åtgärden.

Det är inte möjligt att inom ramen för svaret på en enkel fråga i detalj redogöra för rättegångsbalkens regler om beslag och husrannsakan. Allmänt sett kan regleringen i sin nuvarande utformning sägas representera en avvägning mellan å ena sidan behovet av vissa tvångsmedel för att säkerställa en tillförlitlig brottsutredning och å andra sidan det minst lika angelägna intresset att skydda enskildas integritet och rättssäkerhet.

Som jag nämnde inledningsvis är bestämmelserna i rättegångsbalken om beslag och husrannsakan tillämpliga också när det blir aktuellt att tillgripa sådana åtgärder på tidningsredaktioner, nyhetsbyråer, bildbyråer, tryckerier, bokförlag eller liknande. Självfallet kan man emellertid inte bortse från att det i sådana fall uppkommer särskilda problem med hänsyn till nödvändigheten att upprätthålla skyddet för de tryckfrihetsrättsliga intressena. Av särskild betydelse är uppenbarligen att det grundlagfästa anonymitetsskyddet för författare av och uppgiftslämnare till tryckta skrifter inte träds för nära. I det hänseendet ger gällande lagstiftning åtskilliga garantier. Det får också förutsättas att polis- och åklagarmyndigheterna vid ingripanden av det här slaget iakttar särskild varsamhet.

En särskild garanti för värnet av de tryckfrihetsrättsliga intressena ligger i de sekretessbestämmelser som är tillämpliga här. Handlingar som anträffas och tillvaratas vid husrannsakan och blir föremål för beslag utgör sådant förundersökningsmaterial som enligt 10 § sekretesslagen skall hållas hemligt. I den mån materialet vid en närmare granskning visar sig inte vara av intresse för brottsutredningen skall beslaget givetvis hävas och materialet återställas. Även annat material skall återställas så snart beslaget har blivit hävt. Tjänsteman som tar befattning med förundersökningsmaterial är underkastad tystnadsplikt.

Det nu sagda utesluter inte att det kan finnas utrymme för ändringar i gällande bestämmelser om processuella tvångsmedel i syfte att ytterligare

stärka skyddet för massmedias informationskällor. En förberedande utredning rörande den frågan pågår inom justitiedepartementet.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret och noterar med tillfredsställelse att syftet med frågan är uppnått: justitieministern meddelar att en förberedande utredning pågår inom departementet i syfte att stärka skyddet för massmedias informationskällor.

Jag tror det är mycket välbetänkt. Ett beslag på en tidning är en mycket allvarlig sak och internationellt sett relativt okänt i demokratierna. Naturligtvis skall det finnas möjlighet till beslag även på en tidning. Om t. ex. en knarkförsäljare skulle nästla sig in på en tidningsredaktion, kan han ju därmed inte begära att bli fri från husrannsakan eller annan efterspaning. Den saken är självklar.

Å andra sidan är en husrannsakan på en tidning en alldeles särskild företeelse med tanke på det anonymitetsskydd som tryckfrihetsförordningen ger meddelare, ett skydd som kan raseras vid en husrannsakan och som också kan avskräcka meddelare till tidningar. En meddelare till en tidning kan icke vara säker på att det icke är just hans meddelande – även om det inte gäller brott eller rikets säkerhet – som kan hamna i en av de stora svarta säckarna och sedan granskas av främmande ögon, visserligen under tystnadsplikt men i alla fall.

De förslag som pressens organisationer framförde i en skrivelse i går i denna del förefaller mig ytterst välbetänkta. De innebar i stort sett att det skulle vara prövning av överrätt innan husrannsakan kom till stånd och vidare att särskilt kvalificerad personal skulle medverka vid sådan i fråga om tidning.

Jag skulle också vilja fästa uppmärksamheten på vad som står i JO:s ämbetsberättelse 1959, s. 91, rörande vittnesmål: "Grunderna för TF talar emellertid med styrka för att anonymitetsskyddet ägnas erforderligt beaktande där straffskydd icke direkt finnes stadgat, t. ex. när i andra mål än tryckfrihetsmål nämnda intresse kolliderar med utredningsintresset."

Jag tror att detta material är nog för att motivera den utredning justitieministern nu har meddelat skall igångsättas.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Den här debatten kan inte i och för sig gälla IB-affären och razzian på Folket i Bild/Kulturfront. De frågorna får vi ta ställning till i andra sammanhang. Självfallet vill jag inte alls nu försöka bedöma rimligheten i de beslag som har gjorts på FiB/Kulturfront. Det målet skall ju prövas av domstol. Här gäller det värnet om tryckfriheten, och då är det två principer som kolliderar med varandra.

Den ena gäller Sveriges nationella säkerhet. Spioneri mot vårt försvar måste bekämpas och avslöjas. Tidningar och journalister kan inte stå över lagen. Då skulle ju en spion kunna starta en liten tidning och bedriva sin verksamhet från dess redaktion. Jag påstår inte att det har skett i det aktuella fallet. Det skall ju prövas på rättslig väg. Men det *skulle kunna ske*, och våra lagar måste naturligtvis gardera sig mot en sådan möjlighet.

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. använd-
ningen av vid
husrannsakan
åtkommet ma-
terial*

Husrannsakan och beslag på tidning kan därför inte helt och hållet förbjudas i t. ex. tryckfrihetsförordningen.

Å andra sidan måste lagarna ha en sådan utformning att de så långt möjligt skyddar oss, tidningar och tryckfriheten från missbruk. Riskerna här är uppenbara. En åklagare kan vara osäker om brottsrubriceringen men väljer "spioneri" därför att han då vet att han har rätt att gå in på en tidningsredaktion och lägga beslag på arkivet där. Jag säger alltså inte att det har skett i det aktuella fallet, men risken finns där i princip.

Vid en husrannsakan kan man lätt ta med sig arkiv som inte alls har med spionerifrågan att göra utan gäller helt andra områden med namn på uppgiftslämnare. Det anonymitetsskydd, som är en hörnsten i vår tryckfrihetsförordning, skulle på så sätt genom en omväg kunna rivas upp. Antag att det var en av de fyra stora dagstidningarna i Stockholm som hade publicerat artiklar liknande FiB/Kulturfronts. Antag att man gjort husrannsakan på Dagens Nyheter eller Svenska Dagbladet eller Expressen eller Aftonbladet och tagit stora delar av arkiven med sig. Det skulle ha varit ett hot mot massor av människor som inte haft det ringaste med spioneri att göra.

I går sände Pressens samarbetsnämnd en skrivelse till regeringen. Den pekade på de här och andra luckor i de lagar som gäller skyddet för pressens källor. Gemensamt har nu Publicistklubben, Svenska journalistförbundet och Svenska tidningsutgivareföreningen fört fram konkreta uppslag om hur svagheterna skall kunna rättas. De kräver en utredning som lägger fram förslag.

Jag vill ansluta mig till kravet att en statlig utredning tar upp de problem som gäller anonymitetsskyddet i vår tryckfrihetsrätt. Om det sker genom massmedieutredningen, så bör pressens organisationer knytas fastare till den utredningen eller höras i detalj av den. Om man, som justitieministern antyder i sitt svar som jag tackar för, gör utredningen inom departementet måste samma krav ställas på kontakt med Publicistklubben, Journalistförbundet och Tidningsutgivareföreningen. Är regeringen beredd att se till att detta arbete sker i nära samverkan med pressens organisationer för att fördjupa skyddet för tryckfriheten här i Sverige?

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Frågeställningen gäller den principiella synen på åtgärder av det slag som i ett visst aktuellt fall har använts av myndigheterna. Beslag skall, såvitt jag förstår, enligt lag bara avse sådant som har skäligt samband med bevisfrågan i målet. Man frågar då: Vad har exempelvis skisser till kommande artiklar i helt andra ämnen än det aktuella målet med saken att skaffa? Uppenbart ingenting. Vad har en Palestinagrups medlemsregister med saken att skaffa? De misstänkta i det aktuella fallet hade inte infiltrerat i rörelsen. Det var tvärtom informationsbyrån som hade infiltrerat, och en viss agents existens i det aktuella registret har inte med åtalsfrågan mot de misstänkta att göra. Registret kan inte och kunde inte ge några upplysningar för utredningen i det stycket. Tillgreppet av registret måste under sådana omständigheter ha andra syften.

Frågan om de anhållnas skuld måste avgöras främst med hänsyn till vad som står i publicerade tidningar och broschyrer. Vad finns det för skäligen samband mellan den bedömningen och en viss bildbyrås hela bildarkiv, ett helt föreningsregister eller ovidkommande brev och artiklar? Från den s. k. Spiegelaffären i Västtyskland vet vi att massbeslag genomfördes med den uppenbara avsikten att sabotera tidningens utgivning, något som i det fallet temporärt också lyckades. Vilket annat syfte har man när man i lådor och säckar bär bort en mängd i stort sett ovidkommande material?

Enligt rättegångsbalken skall protokoll över det beslagtagna upprättas. Det måste givetvis upprättas på platsen. Annars har det ur rättssäkerhets-synpunkt ingen mening. Något protokoll har i det nu aktuella fallet icke upprättats på platsen. Någon kopia därav har icke tillställts tidningen eller de misstänkta. Varför skedde inte det? Är underlåtenhet av detta slag i enlighet med lagen?

Man behöver inte lida av någon överdriven misstänksamhet, om man anar att motivet för aktionen i fallet FiB/Kulturfront var att skada tidningens utgivning. Det enda motivet för att ta bort ett medlemsregister måste vara att överföra dessa uppgifter till det IB-register som inte är bundet av samma restriktioner som numera gäller för den civila säkerhetstjänstens registrering. Har jag rätt eller fel, herr justitieminister, om jag säger att den lilla detaljen är den första triumfen som har inregistrerats för regeringens nya terroristlag? Man gör just det som vpk varnade för: med Svarta september som förevändning vill man komma åt hela Palestinarörelsen.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Det vore väl egentligen en överflödsgärning att säga att regeringen i det här landet enligt våra bestämmelser icke kan ingripa i ett aktuellt fall som enligt gällande lag handläggs av åklagare och domstol. Därav följer också att jag inte kan göra något uttalande huruvida det var nödvändigt med den husundersökning i det aktuella fall som berörts här eller om formerna under vilka denna undersökning skett har varit inom ramen för gällande bestämmelser. Det får utredas på annat sätt.

Till herr Ahlmark vill jag bara säga att det är för tidigt att svara på frågan om i vilka former den förberedande utredning som regeringen har tagit itu med skall ske. Men i vilken form utredningen än kommer att ske skall vi givetvis ta hänsyn till de synpunkter som har framförts i den omnämnda skrivelsen från Pressens samarbetsnämnd.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Jag gläder mig åt det som justitieministern sade nu sist, att man skall ta hänsyn till och beakta de synpunkter som framförts i Pressens samarbetsnämnds skrivelse i går. Där tog man ju upp flera svagheter i dagens lagstiftning.

Förbudet att röja meddelare är begränsat på ett något oklart sätt. Här kan bestämmelserna bli förtydligade.

Förbudet att efterforska uppgiftslämnare är inte alls generell i dagens lagar, men det finns skäl att vidga det i jämförelse med nuläget.

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. använd-
ningen av vid
husrannsakan
åtkommet ma-
terial*

Plikten att vittna kan ibland komma i konflikt med bestämmelsen om skydd för anonymiteten för källor för pressen. Här finns många förslag redan framlagda, och de måste väldigt nog övervägas nu för att stärka anonymitetsskyddet.

7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, som infördes i mitten av 1960-talet och som tycks kunna gälla s. k. indirekt spionage, blev inte sedan tillräckligt belyst eller diskuterad när paragrafen beslutades.

När det gäller husrannsakan på redaktion föreslår Pressens samarbetsnämnd att sådan bara skall få ske på begäran av riksåklagaren efter beslut av överrätt och enbart företas av poliser i högre tjänsteställning, som naturligtvis skall föra protokoll på platsen. Jag skulle vilja lägga till att man kan tänka sig en särskild medborgarnämnd som inkallas när man gjort beslag på en tidning för att kontrollera att man inte söker igenom arkiv eller delar av arkiv som inte alls har med spionerifrågan att göra.

Det finns alltså en rad problem och åtskilliga förslag. De kommer att beröra både grundlag och annan lag. De har aktualiserats under de senaste veckorna. Det gläder mig att regeringen, om jag uppfattat herr Geijer rätt, avser att i lämpliga former snabbt utreda denna fråga i nära samverkan med pressens organisationer.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag förstår att justitieministern inte kan gå in på det praktiska fallet. Men låt mig dock ställa vissa frågor av principiell natur en gång till.

För det första: Är det rätt uppfattat att vid beslag enligt rättegångsbalken protokoll skall upprättas över det beslagtagna materialet? Är det rätt uppfattat att detta protokoll bör upprättas på platsen? Är det riktigt att de misstänkta bör – och i synnerhet om de begär det – få kopia av detta protokoll? Är det fel när det jag nu berört icke sker?

För det andra: Är det rätt uppfattat att rättegångsbalkens bestämmelser om beslag inte får användas för att beslagta material i en så vidsträckt omfattning att man får med massor av material som icke är relevant för målet eller för bedömningen av misstanken eller för utredningen?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Rättegångsbalken talar om att det skall upprättas protokoll i samband med beslag. I fråga om hur detta skall gå till har det väl varit något olika praxis. Det kan naturligtvis ibland föreligga svårigheter att upprätta ett protokoll direkt på platsen, men det material som medförs blir ju föremål för noggrann genomgång hos polisen och i varje fall senast då upprättas ett protokoll.

Omfattningen av vad som skall tas med är naturligtvis en fråga som är oerhört svår att praktiskt avgöra. Jag tror inte man här kan tänka sig alltför restriktiva bestämmelser. Det kan ju inte vara någon så stor olycka om de som gör själva beslaget på platsen råkar få med något litet för mycket som icke är av intresse, för det skall ju så snart sig göra låter återställas till vederbörande. Man får ändå ha klart för sig att vi inte kan lägga så stark restriktivitet på polis- och åklagarmyndigheterna när det gäller att efterforska och uppdaga brott att genomförandet av en

undersökning skulle förhindras.

Det är här fråga om en oerhört svår avvägning, men jag uppfattar det så att det ibland kan vara bättre att man tar med sig några papper för mycket än några papper för litet. Här finns ju tystnadsplikt och kontroll, och skyldighet föreligger att så snart som möjligt återställa allt sådant som inte är av intresse för brottsutredningen.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det gäller självfallet en svår avvägning. Jag håller helt med justitieministern om det. Men det kan också uppstå problem om man tar med sig ett antal papper för mycket. Det kan ju tänkas att polisen får med handlingar som kommer att visa t. ex. vilka uppgiftslämnare inom polisen som en viss tidning har. Då har man undanröjt anonymitetsskyddet på en sektor av den offentliga verksamheten. Bl. a. därför tycker jag att mycket starka skäl talar för sådana ytterligare garantier för rättssäkerheten på denna punkt som Pressens samarbetsnämnd har föreslagit.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag talar som ni förstår inte alls om de fall där man händelsevis råkar få med sig några få handlingar utöver dem som är relevanta i målet. Vad jag talar om är i stället de fall där man missbrukar rättegångsbalken därhän att den övervägande delen av det material som beslagtas icke rör målet men ger myndigheterna och polisen starka möjligheter till insyn i helt andra delar av en tidnings eller en privatpersons verksamhet och privatliv än sådana som har ens den minsta relevans i målet. Nog borde det väl i rättssäkerhetens intresse vara rimligt att kräva att, om det är en alldeles extrem tidsbrist, en första grovsortering av materialet skall ske på platsen. Det skall väl inte behöva gå till så att man rakar material ur skrivbordslådor och från skrivbord ner i säckar och lådor. En första grovsortering bör göras på platsen, för att stärka rättssäkerheten och även för att kunna upprätta ett första protokoll på platsen. Över de protokoll som upprättas i efterhand har ju den misstänkte ingen som helst insyn eller kontroll. Han kan ju faktiskt inte avgöra om de protokollen är riktiga.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! I skrivelsen från Pressens samarbetsnämnd har tagits upp frågan att högre polisbefäl skulle vara närvarande vid själva beslaget. Jag vill inte ta någon som helst ställning till det, men bakom detta förslag ligger just tanken att det skulle vara möjligt att vid själva beslaget göra en sådan grovsortering som herr Svensson i Malmö syftar till. Men det kan kanske ibland vara svårigheter att få personal till detta. Man får ändå se det så att husrannsakan inte är slut när de poliser som skickats ut för att göra beslaget lämnar den lokal där husrannsakan genomförs utan fortsätter även medan de gör en första och kanske en andra sortering av vilka papper som är av betydelse.

Naturligtvis skall, som jag sade i mitt svar, polisen i sådana här situationer iakttä stor varsamhet. Fortfarande utan att ta någon som helst

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. använd-
ningen av vid
husrannsakan
åtkommet ma-
terial*

ställning till det aktuella fallet vill jag ändå lämna den uppgiften, som har framgått av upplysningar jag har fått, att beslaget icke avsåg hela tidningsredaktionen utan endast den arbetsplats som tillhörde en av de misstänkta. Detta är bara en ren upplysning. I och för sig hade ju polisen haft möjligheter att låta sin husrannsakan avse hela lokalen, vilket tydligen inte skett i detta fall.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag måste bara till sist göra den kommentaren att jag finner det vara alltför betecknande att justitieministern diskuterar denna fråga mestadels med hänsyn till vad som är lämpligt och praktiskt från polisens synpunkt, inte med hänsyn till vad som är riktigt ur rättssäkerhetssynpunkt för den som är misstänkt och drabbad av beslaget. Från dennes synpunkt är ju den viktiga delen av husrannsakan den som genomförs i hemmet eller på arbetsplatsen när vederbörande är närvarande och har möjlighet att kontrollera om protokollet över det beslagtagna också överensstämmer med det som verkligen har medtagits. Det är för att öka rättssäkerheten på denna punkt som jag menar att man inte bör ha en tolkning av rättegångsbalken som möjliggör åtgärder av det slag som uppenbarligen förekommit i det aktuella fall vilket utgör bakgrunden till denna debatt.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! I sitt senaste inlägg sade justitieministern klart ut att man kunde ha gått genom hela arbetsplatsen, dvs. hela redaktionen. Då är ju fallet som jag drog upp – antag att de här artiklarna hade publicerats i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Expressen eller Aftonbladet – rätt belysande. Man skulle alltså ha haft möjlighet att göra en mycket omfattande husrannsakan på deras redaktioner och få massor av material som inte alls hade hört till spionerifrågan. Det visar, jag understryker det, behovet av reformer av lagstiftningen på det här området.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag vill bara till herr Svensson i Malmö säga att det väl inte så mycket är polisens intresse som står emot dens som har ett anonymitetsskydd, utan det är i själva verket två viktiga samhällsintressen som står emot varandra. Allas vårt intresse av att brott blir utredda och att den som har begått brott ställs inför domstol står emot det lika väsentliga intresset av att skydda anonymiteten. Vi skall alltså inte här mot varandra ställa polisens intresse och anonymitetsskyddet, utan vi skall ställa samhällsintresset av att upptäcka brott emot ett annat viktigt samhällsintresse.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag känner bara ett behov av att understryka att min fråga i likhet med herr Ahlmarks gällde enbart principen. Naturligtvis har vi i justitieministerns konstaterande att en utredning är på väg i departementet fått bekräftelse på att gällande lagstiftning och föreskrifter på denna punkt icke är tillräckliga.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det finns ju inte bara ett samhällsintresse av att utreda om ett brott har blivit begånget. Det finns faktiskt också ett annat samhällsintresse, nämligen det att den för brott misstänkte och anklagade skall få tillfälle att försvara sig på samma villkor som gäller för hans oftast mäktigare motpart.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 124

Torsdagen den
1 november 1973

Ang. sjötransport av miljöfarligt gods, m. m.

§ 12 Ang. sjötransport av miljöfarligt gods, m. m.

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels herr *Schötts* (m) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 241,

dels herr *Norrby* i Åkersberga (fp) i kammarens protokoll för den 17 oktober intagna fråga, nr 252,

dels herr *Rosqvists* (s) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 244, och

dels herr *Israelssons* (vpk) i kammarens protokoll för den 19 oktober intagna fråga, nr 258, och anförde:

Herr talman! Herr Schött har frågat mig, om jag i anledning av fartygsolyckan norr om Öland vill lämna en redogörelse för kontrollen av bemanning och kondition hos utländska fartyg som trafikerar svenska hamnar.

Herr Norrby i Åkersberga har frågat mig, om jag anser att nuvarande bestämmelser om beredskap mot skador vid transport till sjöss av giftigt och annat farligt gods är tillfredsställande.

Herr Rosqvist har frågat mig, om jag avser att föranstalta om mera skärpta bestämmelser för transporter till sjöss av s. k. farliga laster.

Herr Israelsson har frågat mig, om jag anser att även beställaren av transport av farligt gods, gifter m. m. skall åläggas ansvar för val av sådant transportmedel och för tillförlitligheten ur trygghetssynpunkt hos mottagaren av transportuppdraget, att största möjliga säkerhet uppnås vid dylika transporter.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

När det gäller de säkerhetsföreskrifter som finns och de åtgärder som kan vidtas för att möjliggöra säkra sjötransporter av farligt gods, vill jag till en början understryka att en grundläggande princip är att varje sjöfartsnation har ansvaret för säkerheten på den tillhöriga fartyg. Denna princip återspeglas i gällande internationella konventioner på så sätt att det land vars hamnar ett fartyg besöker skall godta de certifikat som behörig företrädare för fartygets hemland utfärdat till bevis om fartygets sjövärdighet. Först om grundad anledning finns till antagande att certifikaten inte korrekter återger fartygets säkerhetsstandard skall värdlandet göra en mer ingående kontroll av fartyget än vad som fordras för att enbart kontrollera fartygets handlingar. Konventionerna ålägger även de fördragsslutande länderna att upprätthålla en organisation för effektiv

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. sjötransport av miljöfarligt gods,
m. m.*

säkerhetsövervakning av de egna fartygen.

När det gäller fartygs kondition, utrustning och bemanning finns den grundläggande regleringen i 1965 års lag om säkerheten på fartyg och i tillämpningskungörelsen till denna lag. Författningarna är i sina huvuddrag tillämpliga även på utländska fartyg som befinner sig inom Sveriges sjöterritorium. Fartygs resa kan förbjudas om det finns skälig anledning anta att vissa allvarliga brister förekommer, t. ex. att fartyget inte är sjövärdigt för resa i avsedd fart eller att det i väsentliga avseenden har brister i fråga om skyddet mot ohälsa och olycksfall eller att det inte är betryggande bemannat. Kraven på sjövärdighet m. m. framgår närmare av lagen och dess följdförfattningar.

I fråga om transporter av farligt gods med fartyg finns föreskrifter i ett flertal inhemska författningar och internationella överenskommelser. För den internationella sjöfartens del har i anslutning till 1960 års konvention om säkerheten för människoliv till sjöss utarbetats särskilda bestämmelser om transport av farligt gods, vilka i september 1965 antogs av den mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO). I vad gäller klassificering och märkning av det farliga godset bygger dessa bestämmelser på rekommendationer som utarbetats av en av FN:s ekonomiska och sociala råd tillsatt expertkommitté. De av IMCO antagna bestämmelserna liksom ett antal internationella rekommendationer om bl. a. bulktransporter av farligt gods har genom beslut av sjöfartsverket införlivats i det svenska regelsystemet.

Av den inhemska regleringen vill jag också nämna 1973 års lag om hälso- och miljöfarliga varor och därtill anslutande kungörelse. Bestämmelserna i dessa författningar gäller all hantering och även transport av hälso- och miljöfarliga vara.

I fråga om farliga fartygslaster gäller även vissa andra författningar som främst är givna i miljöskyddssyfte. Jag avser här lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, med anslutande kungörelse och tillämpningsföreskrifter av sjöfartsverket. Lagen tillämpas om olja eller annat skadligt kommer ut från fartyg eller det skäligen kan befaras att så sker. Lagen ger sjöfartsverket och, i vissa lägen, tullverket vittgående möjligheter att inskrida för att hindra föroreningar. I detta sammanhang kan också nämnas föreskrifter från år 1971 om skyldighet för befälhavare på tankfartyg att anlita lots vid gång i vissa svenska farvatten, när fartyget har en minsta angiven bruttodräktighet och transporterar vissa farliga oljeprodukter. Vid transporter inom i huvudsak allt svenskt inre vatten av vissa allmänfarliga laster i bulk föreligger nämnda skyldighet oberoende av fartygets storlek.

Säkerheten i nu berörda avseenden främjas också av en effektiv tillsynsverksamhet. Sjöfartsverket har under senare år tilldelats ökade resurser för att förstärka sina insatser på området. Samma är förhållandet med tullverkets kustbevakningsorganisation. Jag vill nämna att tillsynen av fartygen sker genom sjöfartsinspektionen hos sjöfartsverket och vad avser skyddet mot ohälsa och olycksfall även genom yrkesinspektionen. Genom att dessa två myndigheter samverkar får de utländska fartygen ofta besök av svensk tillsynsmyndighet. Det bör strykas under att just förhållandena i fråga om farligt gods omfattas av båda myndigheternas

tillsyn.

Jag anser det inte vara påkallat att för närvarande föreslå några ändringar i den svenska säkerhets- och skyddslagstiftning som jag redogjort för. Författningarna har tillkommit under de senaste åren och erbjuder – generellt sett – goda möjligheter för myndigheterna att ingripa snabbt och effektivt. Att utvecklingen trots detta följs med skärpt uppmärksamhet är emellertid givet.

Av min redogörelse framgår att sjösäkerhetsfrågorna – särskilt då det gäller transporter av farligt gods – i hög grad är en internationell angelägenhet. Sverige tar aktivt del i den verksamhet som bedrivs i dessa frågor inom internationella organ och sammanslutningar.

Denna internationella anknytning är en av de aspekter som man måste beakta när man ställer frågan om ett särskilt ansvar bör läggas på beställaren av transporter av farligt gods. Problemet ligger framför allt i att kunna göra ett ansvar gällande mot ett utländskt företag för att godset blir märkt och att det blir transporterat på det från trygghets-synpunkt bästa sättet.

Det lämpligaste sättet att i ansvarskedjan foga in den som överlämnar farligt gods till transport är enligt min mening att ålägga honom en skyldighet att deklarera den vara han avlämnar och att på ett entydigt sätt märka förpackningar o. d. Att ålägga honom generellt ansvar för val av transportmedel och transportör skulle däremot leda för långt i ansvarshänseende utan att någon motsvarande nytta skulle kunna påräknas. Även systematiskt skulle en sådan lösning bereda problem. Transporten utgör endast ett led i en lång hanteringskedja och frågan om ansvarsfördelningen mellan alla dem som deltar i hanteringen måste prövas i ett sammanhang.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Först ber jag att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan var det kromsyalastade tyska motorfartyget Viggo Hinrichsens förlisning norr om Öland den 29 september. Det var en olycka som tilldrog sig den allra största uppmärksamhet i hela vårt land men säkerligen främst i Kalmar län, där det nära hotet mot fiske och badvatten upplevdes mycket starkt. Åter fick vi alla en påminnelse om hur miljöhotande vissa fartygstransporter är och hur angeläget det måste vara att vidtaga alla tänkbara åtgärder för att begränsa riskerna vid dem till ett minimum.

I fallet Viggo Hinrichsen konstaterades att befälhavaren på ett flagrant sätt åsidosatt gällande bestämmelser om bemanning av fartyget, vilket synes ha varit en av orsakerna till att fartyget i det rådande hårda vädret kom i ett akut nödläge, som så småningom ledde till förlisningen.

Som framgår av statsrådets svar är sjöfartsinspektionen tillsynsmyndighet i vad gäller lagen om säkerheten på fartyg. Av vissa uttalanden i samband med förlisningen norr om Öland synes emellertid framgå att sjöfartsinspektionen har för små personalresurser för att effektivt övervaka föreskrifterna om bl. a. bemanningen på fartyg.

Det är naturligt att man under sådana förhållanden bör utnyttja de

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. sjötrans-
port av miljö-
farligt gods,
m. m.*

personalresurser som finns på annat håll och som möjligen kan disponeras i det här övervakningsarbetet. Tanken går då givetvis närmast till tullverkets personal, som kommer ombord på fartyg från utrikes ort för visitation och tullklarering så snart fartyget anlöper en hamn.

Jämlikt gällande lag är bl. a. tullmyndighet pliktig att lämna tillsynsmyndighet erforderligt biträde. Enligt vad jag erfarit har sådant biträde emellertid hittills lämnats endast då tillsynsmyndigheten i visst fall så begärt. Dessutom upplyses att tullpersonalens befogenheter i sådana fall är oklara.

För att effektivisera övervakningen av gällande lag om säkerheten på fartyg borde tullverket i författning åläggas att utöva tillsyn av lagen i sådana delar som ej fordrar mer ingående kunskaper om fartygskonstruktion etc. Givetvis måste tullpersonalen då samtidigt utrustas med för uppdraget erforderliga befogenheter. Föreskrifter härom borde kunna ges en liknande konstruktion som den i vattenföreningenslagen och vattenföreningsskuggörelsen, vilken omnämnts i svaret.

Statsrådet meddelar att han inte anser det vara påkallat att för närvarande föreslå några ändringar i nu gällande lagstiftning. Herr talman! Detta föranleder mig, som delvis har en annan uppfattning, att under återopande av vad jag här relaterat vädja till statsrådet att snarast ta initiativ till sådan komplettering av gällande bestämmelser att samhällets samlade resurser – bl. a. tullverkets – kommer att effektivt utnyttjas när det gäller tillsyn av lagen om säkerheten på fartyg.

Än en gång ber jag att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Det var ju ett utförligt svar, men som jag ser det innehåller svaret ingenting nytt. Det konstaterar att allt är bra, och svaret på min fråga, om nuvarande bestämmelser om beredskap mot skador vid transport till sjöss av olika sorter av farligt gods är tillfredsställande, är alltså ja enligt statsrådets uppfattning.

Det är Östersjön som vi närmast tänker på här, och det är ju ett särskilt känsligt vattenområde. De risker som uppstår vid föroreningar känner vi till. De senaste exemplen är tumörer eller pest eller vad det nu handlar om på fisk – strömming – enligt rapporterna.

I det speciella fall som är utgångspunkten för denna diskussion är vad vi närmast tänker på naturligtvis samhällets räddningstjänst. Den utredning som lade fram sitt betänkande i maj 1971 har efter en mycket långsam behandling nu resulterat i en lagrådsremiss. I utredningsbetänkandet sägs mycket litet om kemikalier till sjöss. I lagrådsremissen sägs något mera, nämligen att tullverket bör få ett väsentligt ökat ansvar för åtgärder också mot löskomna kemikalier och andra miljöfarliga varor. Tidigare har tullverket som bekant haft ansvaret när det gäller olja. Däremot sägs det ingenting i lagrådsremissen om när pengarna skall anslås. Förmodligen blir det nästa budgetår, och det betyder i så fall ytterligare nästan ett år med bristande resurser.

Den åtgärd man i första hand länkar på när det gäller de förebyggande

insatserna i sådana här fall är vidgad lotsplikt. Bestämmelser efterlevs naturligtvis mycket effektivare av befälhavare och redare, om de vet att svensk myndighetsperson automatiskt kommer ombord. Den vidgade lotsplikten skulle förmodligen, om den hade tillämpats i det aktuella fallet, kunnat leda till att fartygets resa avbrutits och katastrofen sålunda undvikits.

Som jag ser det är det alldeles uppenbart att de tillsynsresurser vi nu har är för små, och lotspersonal ombord i ett fartyg skulle där i betydande utsträckning utgöra ett komplement.

Det som intresserar mig mest i statsrådets svar är formuleringen: "Jag anser det inte vara påkallat att för närvarande föreslå några ändringar i den svenska säkerhets- och skyddslagstiftning som jag redogjort för." Statsrådet Norling var med vid konseljen den 5 oktober, när förslaget i anledning av räddningstjänstutredningens betänkande skickades ut som lagrådsremiss, och jag vill nu ställa frågan: Anser kommunikationsministern det förslaget opåkallat? Detta är ju en direkt konsekvens av det svar som jag har fått på min fråga.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Även min fråga var föranledd av olyckan med det västtyska fartyget Viggo Hinrichsen.

Visst finns det bestämmelser, både svenska och internationella, som gäller för fartyg med farlig last destinerat till svensk hamn, men vi vet hurudan efterlevnaden av de bestämmelserna är. Den är inte hundra procentig. Dessutom kan kontrollen inte bli fullständig under nuvarande förhållanden och med nuvarande praxis. Obligatorisk förhandsanmälan från lastmottagarens ombud skulle kunna vara ett sätt att få kontrollen mera effektiv, men i så fall kommer den i efterhand, när lasten redan är i Sverige, och då har de eventuella riskerna redan förevarit. Nej, då skall kontrollen göras vid avgången från utländsk ort. Kan vi få sådana bestämmelser, t. ex. en internationell konvention med tillräcklig uppslutning, så är mycket vunnet. Men att komma dithän tar tid!

I fallet Viggo Hinrichsen var fartyget mycket gammalt. Det byggdes 1937, det var litet, omodernt och tillkommet vid en tid då den eventuella däckslasten bestod av trä, koks eller silltunnor, och om man tappade sådan last i havet innebar det i varje fall ingen miljöfara. Även om ett äldre fartyg vid besiktningen kan hamna i högsta klassen kvarstår som ett faktum att haverier mest drabbar äldre fartyg. Ålder och förslitning gör att riskerna ökar. Ett haveri behöver inte betyda totalförlisning, men det kan innebära att förd last på olika sätt kommer ut och sprids i havet. Det kan gälla både olja och kemikalier, de senare i såväl fast som flytande form. Stora och oöverskådliga skador på vatten, fiske och stränder kan då bli följden.

Kommunikationsministern säger att utvecklingen följs med skärpt uppmärksamhet. Det är bra. Men anser kommunikationsministern att det vore värt att pröva kvalitetskravet på fartyg med utgångspunkt från deras ålder, innan man tillåter att de nyttjas i svenskt farvatten för transporter av s. k. farliga laster? När det gäller transport av olja finns det dessutom en internationell konvention om skadeståndsansvar och en fond för

ersättning för sådana skador som kan uppstå vid eventuellt oljeutsläpp. Fartyg med last över en viss kvantitet måste ha försäkring med anknytning till den fonden för att få angöra eller lämna hamn.

Kommer det förslag med motsvarande krav för fartyg som fraktar kemiska laster?

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Det här förevarande transportproblemet har i fyra enkla frågor vinklats från olika utgångspunkter. I min fråga tar jag upp beställarens ansvar.

Beställarens ansvar – som i nuläget inte alls är för handen – är något som man omedelbart kommer att tänka på när en olycka händer med en farlig last. I det aktuella fallet kom såväl Sveriges Radio som pressen i sina kommentarer in på frågan, om inte beställaren borde ha ett ansvar för transport av farlig last för hans räkning.

Med nuvarande reglering på området kan beställaren lägga allt ansvar på befraktaren. Detta förhållande skulle kanske kunna accepteras om alla befraktare var seriösa, men så är tyvärr inte fallet. Leverantörer och mottagare kan efter gottfinnande välja befraktare och härvid göra ekonomiska vinster genom att välja småbefraktare som inte fyller gällande säkerhetskrav. Fartygen är då i sämre skick, är i regel underbemannade och har ofta också okvalificerad besättning. Händer det en olycka med det farliga godset under transporten och är fartyget oförsäkrat och kaptenen kanske samtidigt redare och saknar utmättningsbara tillgångar, kommer de kostnader som följer av olyckan att få bestridas av det allmänna, vilket kanske kommer att bli fallet nu. Detta sakförhållande måste betraktas som klart otillfredsställande.

Om en svensk beställare av farligt gods på något sätt ålades ansvar för transporten av det farliga godset borde detta rimligen leda till att seriösa befraktare anlätades för sådana transporter. Det borde också automatiskt leda till att täckande försäkringar alltid tecknades för dylika farliga transporter. Stor betydelse har också att endast godkänt emballage används för inneslutning av de farliga ämnena. Vid sjötransporter borde det då ligga i beställarens intresse att emballaget är av sådan beskaffenhet att godset även tål att hamna i vattnet utan att varan själv eller vattnet kommer till skada.

Det skulle vara intressant att få veta, om kommunikationsministern är beredd att medverka till att beställaren av farligt gods åläggs transportansvar av innebörd att endast seriösa befraktare får anlitas.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag skall försöka att på grund av den korta tid jag har till förfogande så kortfattat som möjligt svara på de frågor som jag har fått.

Till herr Schött vill jag säga att den beklagliga olycka som inträffade vid Öland trots allt kan sägas ha visat att vår beredskap inte är så dålig som man ibland kan tro. Herr Schött talade om tullverkets medverkan på ett mera effektivt sätt. Det är då angeläget att så här i efterhand säga – även om utredningen om olyckan fortfarande pågår och vi inte skall

kommentera den i detalj – att vi, eftersom vi har en sådan beredskap som vi ändå har, vid det här olycksstället kunde sätta i gång en effektiv skadebekämpningsorganisation med enheter från bl. a. tullverket, marinen, sjöfartsverket. Vidare anlätades bärgningsbolag som snabbt och effektivt kunde bärga fartyget genom att lyfta upp det med last och allt. Resultatet blev också att skadeverkningarna trots svårighetsgraden kunde elimineras.

Till herr Norrby i Åkersberga vill jag säga att jag bestrider att jag är nöjd med sakernas tillstånd. Det är inte alls på det sättet. Vi kommer aldrig att kunna sätta in alla de åtgärder vi skulle vilja sätta in i sådana här sammanhang. I fråga om det internationella samarbetet vill jag säga att det sedan drygt en månad tillbaka pågår en stor, vidlyftig och omfattande konferens i London, en konferens som har till uppgift att göra förhållandena ännu bättre när det gäller de säkerhetsfrågor vi här talar om. Och såvitt jag vet kommer konferensen att lägga fram många radikala och viktiga förslag. Bl. a. har det nått mig att man vid konferensen, som skall avslutas i morgon, kommer att lägga fram förslag om att Östersjön skall behandlas som ett specialområde, där totalförbud skall råda mot utsläpp från tankfartyg och andra fartyg över 400 bruttoton. Enligt förslaget kommer man att föreskriva skyldighet att uppföra mottagningsanordningar i hamnar osv. Jag vill bara ha nämnt detta för att vi skall vara klara över att vi har långt kvar innan vi har uttömt de internationella samarbetsresurserna i dessa frågor.

Sedan vill jag slutligen säga till herr Israelsson att man naturligtvis kan fråga sig hur det skulle gå till att genomföra ett beställaransvar. Det skulle kunna inträffa att varje företag här i landet – stort eller litet – som gör en transportbeställning skulle behöva skaffa personal och resurser för att övervaka att största möjliga säkerhet uppnåddes vid transporten. Det är ändå ibland fråga om små beställare!

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning att det gjordes en mycket förnämlig och imponerande insats vid norra Öland, inte minst från tullverkets sida, men mitt inlägg gick ut på att man borde utnyttja tullverkets resurser mer än vad som nu sker. Jag vet att det finns stort intresse från tullverkets sida därvidlag, men man anser att man inte har tillräckliga befogenheter.

Min fråga har tillkommit dels med hänsyn till säkerhetsaspekten, dels därför att jag tycker att samhällets resurser skall utnyttjas på ett effektivt och ekonomiskt sätt. Jag har i annat sammanhang beklagat att det brister i samarbetet mellan tullverket och polisen. Här tycker jag mig ha funnit att det brister i samarbetet mellan tullverket och sjöfartsverket. Jag vore tacksam om statsrådet ville medverka till att tullverkets resurser blir bättre utnyttjade.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Kommunikationsministern säger nu att han inte är nöjd med rådande förhållanden, och det innebär att han mer eller mindre tar tillbaka det han sade i frågesvaret – att han inte anser det vara påkallat

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. sjötrans-
port av miljö-
farligt gods,
m. m.*

att för närvarande föreslå några ändringar i den svenska säkerhets- och skyddslagstiftningen. Han nämner också den pågående konferensen i London. Den kommer med största sannolikhet att leda till och motivera förslag om ändringar i den svenska säkerhets- och skyddslagstiftningen på det här området.

Jag vill också passa på, herr talman, att ge en eloge för det sätt på vilket direktiven till den svenska delegationen vid Londonkonferensen har utformats. Det är alldeles uppenbart att det är de svenska insatserna som leder till ett, såvitt man kan bedöma, för Östersjön utomordentligt värdefullt resultat.

Som jag ser det är det i en sådan här fråga miljöpolitiska värderingar som skall dominera. Den ekologiska grundsyn som folkpartiet tillämpar leder till att även transportpolitiken skall bedömas utifrån miljösynpunkter. Vi kan inte avvakta internationella överenskommelser. Vi måste själva göra saker och ting. Vi kan inte, som när det gäller den internationella överenskommelsen beträffande transporter av farligt gods på väg, vänta 16 år efter det att överenskommelsen ursprungligen träffades innan någon svensk lagstiftning kommer till stånd. Det är nödvändigt att aktivt arbeta med en utveckling av nationella regler och också med en samordning av bestämmelserna för olika transportslag. Det som är intressant härvidlag är att den aktuella lagrådsremissen beträffande samhällets räddningstjänst antyder förstärkta resurser för kustbevakningen. I det sammanhanget ansåg inte kommunikationsministern att det var opåkallat att lägga fram förslag till förstärkta åtgärder. Jag noterar med tillfredsställelse att civilministern inom kort kommer att lägga fram en proposition som löser många av de problem som kommunikationsministern inte anser det vara påkallat att för närvarande föreslå några lösningar på.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag vill också understryka att bärgningen av detta fartyg skedde på ett mycket effektivt och bra sätt. De som klarade av det hela utförde ett mycket gott arbete och visade gott sjömanskap. Sjöfartsverket fattade beslutet och sjöfartsverket tog initiativet. Sjöfartsverket hade också personal inkopplad på detta område. Det talas mycket om tullverket, men tullverkets insatser på detta område var väl mera av det vokabulära slaget.

Min frågeställning gällde äldre fartyg. I bärgningsarbetet var ett av problemen just att fartyget var gammalt. Man var rädd för att det skulle knäckas eller att det inte skulle hålla vid upplyftningen. Det tycker jag ännu mer understryker den fråga jag ställde till herr kommunikationsministern. Äldre fartyg löper man betydligt större risker med, i vilket hänseende det än vara månede.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Kommunikationsministern nämnde i sitt svar att det var många beställare och att det därför skulle bli komplicerat, om man gick in och krävde ansvar av beställaren för transportererna. Jag medger att det kan vara på det sättet, men jag vill samtidigt inte gå med på att det skulle

vara ett avgörande hinder mot att gå in med ett sådant krav. Man skulle kunna formulera det så, att det endast rörde sig om transporter av viss volym. Om vi ser på volymen av de transporter av farligt gods som företas, kommer vi ganska snabbt fram till att den helt övervägande delen av det transporterade farliga godset häntför sig till ett fåtal stora beställare, och om de täcktes in skulle problemet med en gång bli mycket mindre. Jag tror inte att man kan använda det skälet som en avgörande invändning mot att beställaren skulle ha ett ansvar.

Jag säger samma sak som herr Rosqvist, att det väsentliga i det här fallet är att det kommer in seriösa befraktare med helt sjövärdiga fartyg och inte dessa befraktare med gamla och underbemannade fartyg – det är ju det som är problemet. Kan man komma åt dem är mycket vunnet.

Det har talats om Östersjön. Det är naturligtvis av den allra största betydelse att kunna förhindra att sådana händelser över huvud taget fortsättningsvis inträffar i Östersjön.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Herr Rosqvists och senare också herr Israelssons krav på kvalitetskontroll av båtar är naturligtvis en viktig aspekt på frågan, men jag utgår ändå från att där har fartygsinspektionen sin givna uppgift redan nu. Det bör därför finnas goda möjligheter – och det har det funnits och finns även i framtiden – att den delen av frågeställningen skall vara täckt.

Jag tror inte att herr Norrby i Åkersberga och jag behöver ha några delade meningar om de svenska säkerhets- och skyddslagstiftningsfrågorna. Vi har samma rätt som andra länder har att besluta om egna säkerhets- och skyddslagar – den kan vi driva och besluta om till en viss yttre gräns. Men på detta område, som är så internationellt, måste vi hela tiden ha i våra tankar att internationella överenskommelser måste översättas till nationella. I mitt svar har jag ansett att de nuvarande svenska säkerhets- och skyddslagstiftningsreglerna ligger vid gränsen för vad som kan begäras av oss utan att vi alltför mycket kommer i kollision med internationella regler. Vi känner till den konferens som för tillfället pågår i London. Där får det väl så småningom bli en samskrivning mellan de nationella och de internationella reglerna. Sedan tror jag inte alls att det skall föreligga någon risk för kollision längre.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Det gäller just fartygsinspektörernas möjligheter att kontrollera fartygen. Jag vet att de kan göra en kontroll när fartygen ligger i hamn. Då kanske allting fungerar, men min erfarenhet av praktiskt arbete på det här området inom sjöfartsverket, också som lots har gett mig den kunskapen att många av dessa fartyg inte alltid fungerar som de borde. Huvudmaskineriet fungerar plötsligt inte, styrmaskinen ger babord i stället för styrbord eller tvärtom, hjälpmototer, pumpar, förhållningsspel, ankarspel osv. går inte att lita på, det är alltid någonting som inte fungerar eller som går sönder. Just vid provningen som en fartygsinspektör företar i hamn eller på ett varv kanske allt fungerar, men om det till sjöss klickar bara en gång på hundra är det ändå en gång för mycket. Ju äldre och ju mer förslitet ett fartyg är, desto mera ofta

förekommande är missöden och olyckstillbud. Jag tror att alla lotsar och hamnlotsar som tjänstgör vid kuster och hamnar i vårt land kan vitsorda att de dagligen råkar ut för äventyr med dessa äldre fartyg, beroende på att saker och ting plötsligt havererar.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Statsrådet Norling sade att internationella överenskommelser skall översättas till svenska förhållanden. Låt mig uttrycka den förhoppningen att de internationella överenskommelser som i dagarna har träffats i London kan översättas till svenska litet snabbare än då man behövde sju år för att översätta ADR-bestämmelserna.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall bara säga ytterligare några ord om emballaget – jag var inne på den frågan tidigare – för att understryka hur viktigt det är. IMCO har ju bestämmelser om hur emballaget skall se ut.

Jag vill nämna en erfarenhet som jag gjort i mitt eget arbete när jag handskats med gifter. För några år sedan tog jag hand om ett s. k. plåtfat på 100 liter. Det rörde sig om ett så farligt gift att jag för säkerhets skull var iförd gasmask när jag ställde det till rätta, öppnade det osv. Det uppstod en läcka på emballaget så att gift började rinna ut. Jag vill inte tänka på vad som skulle ha kunnat hända om detta hade inträffat hos SJ eller, ännu värre, i något slutet rum, såsom i ett fartyg. Därför tror jag att det är av allra största betydelse att dessa bestämmelser följs.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag tillåter mig utgå ifrån att statsrådets svar nyss inte utesluter att statsrådet är beredd att låta se över bestämmelserna. Även om de skulle vara tillfyllest är det fråga om tillämpningen av dem. Jag vill erinra om vad som står i 7 § i lagen om säkerheten på fartyg:

”Polismyndighet, tullmyndighet och lotsmyndighet äro pliktiga att lämna tillsynsmyndighet erforderligt biträde.”

De som skall hjälpa tillsynsmyndigheten borde inte behöva vara ombedda i varje särskilt fall utan ha ett generellt åliggande att, om de upptäcker något som inte är tillfredsställande, anmäla detta. Det är en mycket enkel tillägsbestämmelse som här ifrågasätts, och jag hoppas att statsrådet vill medverka till att en sådan kommer till stånd.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Låt mig avslutningsvis slå fast vad jag har sagt i mitt svar att sjösäkerhetsfrågorna, särskilt när det gäller transporter av farligt gods, i hög grad är en internationell angelägenhet men naturligtvis hela tiden med nationell aspekt. Sverige tar aktiv del i den verksamhet som bedrivs inom internationella organ och sammanslutningar, och vi skall försöka fortsätta att vara i främsta ledet även framgent när det gäller dessa viktiga ting.

Till herr Israelsson, som jag på grund av tidsbrist tyvärr inte hann svara i min förra replik, vill jag säga att man kan fråga sig om man uppnår så stora effekter med en utvidgning av ansvaret på det sätt som herr

Israelsson nämner. Det är ju ändå oftast transportören som har de största möjligheterna att påverka transportens utformning. Innan vi fått en internationell lösning på det problemet är jag inte beredd att gå längre.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Ang. den projekterade vägen Kiruna—Narvik

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Agnäs (m) i kammarens protokoll för den 19 oktober intagna fråga, nr 263, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat mig om jag anser att den projekterade vägen Kiruna—Narvik skall läggas med den nu föreslagna sträckningen, om den skall utföras.

Allmänt gäller att för byggande av väg skall upprättas arbetsplan. Enligt väglagen skall vid utarbetande av arbetsplanen samråd i fråga om vägens sträckning och vägförslaget utformning i övrigt ske med berörda fastighetsägare och myndigheter samt andra som kan ha ett väsentligt intresse i saken.

Enligt vad jag inhämtat har vägverket i samband med projekteringsarbetet för Kiruna—Narviksvägen nyligen berett kommun, fastighetsägare och andra berörda tillfälle att framföra sina synpunkter vid sammanträden på platsen, dvs. vid s. k. markägarsammanträden i enlighet med vägkungörelsens 27 §.

Innan bl. a. vägverket slutligt bedömt ärendet, anser jag mig inte böra anlägga några synpunkter på frågan om vägens närmare sträckning.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Givetvis känner jag i stora drag till reglerna enligt väglagen, och givetvis förstår jag att statsrådet Norling inte i dagens läge närmare kan yttra sig om vägens sträckning, men jag har velat rikta fler ögon på vad som sker och jag har velat förvissa mig om att statsrådet verkligen fått veta hur vägens sträckning nu är skisserad.

Herr Norling säger i svaret att berörda personer av olika kategorier beretts tillfälle att framföra sina synpunkter på platsen. Jag har emellertid inte blivit kallad och inte heller andra berörda. Det här är ju marker som människor i hela Sverige är intresserade av. Naturligtvis förstår jag att alla inte kan kallas i vanlig mening till det här sammanträdet, men man har sagt på många håll att mycket sker i smyg på ett mystiskt sätt. Vi är många som är berörda. Sedan 30 år har jag haft tillfälle att vistas en del i de här trakterna, först som militär och sedan som intresserad turist, och jag har blivit mycket hänförd av skönheten i Abisko nationalpark och hela Torneträskområdet. Vi är i detta fall många berörda markägare, givetvis för många för att kunna kallas till ett sammanträde. Men här är ett tillfälle jag fått att försöka kasta litet ljus över den här frågan.

Om nu vägen skall dras fram, var skall den då läggas? Enligt

Torsdagen den
1 november 1973

*Ang. den projek-
terade vägen
Kiruna--Narvik*

projekteringen skall den – det har statsrådet säkert reda på -- läggas mellan Torneträsk och den befintliga järnvägen från Kiruna till Narvik, alltså på sluttningen nedanför. Frågan är om detta är vettigt. Det måste vara ett minimikrav att om den här vägen dras fram -- mot många invändningar och även mot mina – bör den läggas i anslutning till järnvägen, helst straxt söder om den. Då blir skadorna minst. Skall vägen byggas nere på sluttningen måste man lägga upp jordbarriärer, som man visst kallar för lavinavbärare eller någonting sådant fint. Det blir höga jordvallar som på ett markant sätt kommer att förändra landskapet. Det är det som är upprörande. Om det inte finns någon möjlighet att avvärja detta vägbygge, tror jag att man måste försöka lägga vägen alldeles intill järnvägen. Då skulle det vara bra att ha vägen där om järnvägen av någon anledning sattes ur funktion.

Jag begär inte att herr Norling skall yttra sig i frågan om här har skett någonting i smyg, men jag vill gärna framföra att många anser att överläggningarna och projekteringarna skett i tysthet. Statsministern sade redan 1970 att vägen skulle byggas, alltså långt innan projekteringen påbörjats.

Jag hoppas att statsrådet Norling, som jag har stort förtroende för, tittar på den här frågan så fort som möjligt.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Vad som sades i april 1970 var väl att vägen skulle projekteras. Då gav regeringen vägverket i uppdrag att efter samråd med norska vägmyndigheter upprätta en arbetsplan för en vägförbindelse mellan Kiruna och Narvik. Det gjorde vägverket. Under försommaren 1970 igångsattes såväl organisations- och tidsplanering av arbetet som det direkta projekteringsarbetet. Arbetet har bedrivits med sikte på att en förberedande arbetsplan skall kunna vara klar i slutet av detta år. Arbetsplanen kommer då att bli föremål för fastställelseprövning i enlighet med väglagstiftningen på samma sätt som sker med alla andra vägbyggnadsobjekt. Därför tror jag att vi helt kan glömma de funderingar som förts fram om att här skulle ha skett någonting i smyg.

Såsom jag meddelade i ett interpellationssvar för ett par år sedan kommer riksdagen dessutom att underställas frågan om det intrång i Abisko nationalpark som kan bli aktuellt i det här sammanhanget. Herr Nilsson i Agnäs och andra, som gärna för mig får betrakta sig som markägare, får då tillfälle att här i riksdagen framföra sin uppfattning om det eventuella intrånget.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Herr Norlings beskrivning av den här frågans handläggning från 1970 och framåt stämmer överens med de uppgifter jag själv har fått. Man kan naturligtvis ha svårt att bedöma vad som har skett alltför tyst, i hemlighet eller inte, men det har meddelats mig att redan till våren skall någonting hända, och det framgår också nu.

Det är många människor som är "markägare" och som inte har uppfattat vad som sker. Jag lastar på intet vis kommunikationsministern för det. Men eftersom jag råkar sitta i riksdagen ville jag göra ett litet

försök att som "markägare" rikta uppmärksamheten på denna fråga. Det är riktigt att jag kan få möjlighet att yttra mig längre fram, om ärendet kommer upp i kammaren. Men jag har en känsla av att det då kan vara för sent och att jag därför redan i dag bör försöka sätta en liten käpp i hjulet.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Ang. priserna på järnvägsbiljetter

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Fågelsbos* (c) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 270, och anförde:

Herr talman! Herr *Fågelsbo* har frågat mig om det för statens järnvägar ur resultatsynpunkt och för utvecklingen av resandefrekvensen samt för bevarande av ett intakt järnvägsnät är en försvarlig åtgärd att åter höja priserna på järnvägsbiljetter.

Jag vill erinra om att någon höjning av SJ:s persontaxa för järnväg ej skett sedan oktober 1971. Den av statens järnvägar år 1972 begärda höjningen medgavs inte. Nu har regeringen medgett att statens järnvägar från den 1 januari 1974 får höja ifrågavarande avgifter med 7 procent mot begärda 9–12 procent. Höjningen motiveras bl. a. av de höjda olje- och bensinpriserna.

Det kan konstateras att SJ:s biljettpriser – genom att en höjning ej skedde i fjol och genom att höjningen nästa år begränsats på angivet sätt – stigit väsentligt mindre än priserna inom t. ex. busstrafiken.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag skall be att få tacka kommunikationsministern för att jag har fått min fråga besvarad, men jag måste nog säga till statsrådet Norling att svaret var något magert.

Det är faktiskt nu jämnt en månad sedan statens järnvägar gjorde en framställning om att få höja sina taxor. Samma dag hade en tidning bett kommunikationsministern ge en kommentar till denna framställning. Den kommentaren löd: Jag är emot all prishöjning. En taxehöjning skulle få negativt genomslag på efterfrågan på SJ:s resor.

När jag läste detta tänkte jag att det var en mycket förnuftig kommentar. Jag delade helt den åsikten och har den fortfarande.

Jag fick delvis svar på min fråga när regeringen i fredags meddelade att man hade tillmötesgått SJ:s framställning att få höja priserna, visserligen – som statsrådet Norling sade i svaret – inte så mycket som SJ begärt.

Det sägs också i svaret att det inte har skett någon prishöjning sedan 1971 vad SJ beträffar. Nej, det är riktigt. Men sedan 1960 har faktiskt prishöjningar på SJ:s biljettpriser när det gäller personbefordran förekommit inte mindre än tolv gånger.

Det har också sagts mig att resandefrekvensen har undergått en negativ utveckling vid dessa ideliga prishöjningar, och jag tror att det blir samma

Torsdagen den
1 november 1973

*Om utredning
angående de
homosexuellas
problem*

sak nu – om det inte blir bensinransonering.

Man skulle faktiskt i stället vilja se en mera attraktiv politik, och jag vill fråga herr statsrådet om det ingår i direktiven för 1972 års trafikpolitiska utredning att pröva möjligheterna att sänka priserna. Om sådana direktiv nu inte finns, är då statsrådet beredd att ge tilläggsdirektiv av den innebörden? Vi har ju sett vad prishöjningarna har fört med sig, och andra åtgärder måste vidtas vad SJ:s politik beträffar.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill göra den korta kommentaren att även statens järnvägar måste ha en ekonomi.

Sedan kan man alltid diskutera hur man skall behandla SJ:s ekonomi i ett större sammanhang. Uppgiften att SJ höjt sina biljettpriser si eller så många gånger är säkert riktig. Det fattas bara tyvärr varje gång detta påstående fälls en kompletterande uppgift, nämligen att andra transportmedel hela tiden också har höjt sina priser i takt med SJ. Åtminstone har det skett lika många gånger. Enda skillnaden är egentligen att SJ höjt mindre totalt sett än de andra transportmedlen. Jag vill erinra om att man inte har höjt taxorna vid SJ sedan i oktober 1971, när vi får en höjning den 1 januari. Om vi utgår ifrån att vi under alla förhållanden inte får någon höjning under det närmaste året, 1974, kan vi konstatera att vi under drygt tre år inte har haft mer än en höjning, begränsad till 7 procent. Det lär vara svårt för herr Fågelsbo eller någon annan att hitta något annat transportmedel inom landet med motsvarande gynnsamma prissituation, åtminstone under den här treårsperioden.

Den trafikpolitiska utredningen från oktober i fjol har fått i uppdrag – uttryckt med några få ord -- att se om man kan förbättra SJ:s konkurrenssituation.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om utredning angående de homosexuellas problem

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Svenssons* i Malmö (vpk) i kammarens protokoll för den 23 oktober intagna fråga, nr 267, och anförde:

Herr *Svensson* i Malmö har frågat mig vilka initiativ regeringen har tagit eller ämnar vidta med anledning av riksdagens uttalande från i våras, enligt vilket riksdagen "utgår från att i lämpligt sammanhang de homosexuellas problem blir föremål för närmare utredning".

De homosexuella ställs inför problem på många områden av samhällslivet. Det kan i de mest skilda sammanhang visa sig angeläget att ta särskild hänsyn till deras situation, men det är enligt min mening inte möjligt att utreda alla problem i ett sammanhang. I stället bör vart och ett av problemen behandlas och finna sin lösning inom ramen för olika pågående eller tilltänkta utredningar.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Lagutskottet förklarade i våras att homosexuell samlevnad var för samhället fullt acceptabel. Det var första gången ett svenskt statsorgan officiellt bröt mot en tusenårig fördom. Det kan erinras om att så sent som på 1950-talet i press och bland allmänheten förekom en synnerligen osmaklig hets mot homosexuella. En viss omsvängning har skett i attityderna, men diskrimineringen av de ca 200 000 homosexuella här i landet kvarstår i grundläggande stycken. Den har heller inte visats samma uppmärksamhet som diskriminering mot minoritetsgrupper av annat slag. Paragrafen om hets mot folkgrupp, för att ta ett exempel, skyddar etniska och religiösa grupper men inte de homosexuella.

Det gäller nu att bringa statens praktiska handlande i överensstämmelse med riksdagens uttalande. Diskrimineringen i det praktiska livet av de homosexuella är betalande och har ofta en försåtlig form. I medicinska handböcker och officiella sjukdomsklassifikationer inrangerar man homosexualitet exempelvis under samlingsrubriker som "mentala rubbningar" eller "psykopatier", något som inte bara är kränkande utan också saknar allt stöd i modern vetenskap. Inom krigsmakten och från våra alltmer beryktade säkerhetsorgan utmålas homosexuella som potentiella säkerhetsrisker. Inom sjöfarten söker man direkt avvisa homosexuella och betraktar dem som oroselement, detta i trots av att Svenska sjöfolksförbundet gett uttryck för en tolerant och klok inställning i frågan. Även skolöverstyrelsen har givit uttryck för en ovetenskaplig syn på homosexualitet och gentemot folk inom läraryrket som är homosexuella. Att ungdomen just via skola och värnpliktstjänstgöring konfronteras med en felaktig och förvriden inställning till homosexualitet är uppenbart ägnat att förstärka och permanenta sociala fördomar.

Tyvärr måste jag säga att herr Lidbom, som med sedvanlig korthuggenhet och älskvärdhet svarar på frågor i riksdagen, här gav ett svar som knappast kan sägas vara ett fullföljande av riksdagens intentioner i denna fråga. Att spalta upp frågan och dela upp den på en mängd olika områden och utredningar är inte alls det som riksdagen har bestämt. Utskottets formulering pekar enligt min mening klart på att vad riksdagen avsett är någon form av samlad översyn av de homosexuellas situation och förslag till åtgärder för en bestående förbättring av den situationen.

Jag kan nämna att i Nederländerna har en sådan samlad översyn gjorts och lett till viktiga resultat. Det som holländarna kan göra och göra bra och göra före Sverige – varför kan inte herr Lidbom göra det?

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Jag förstär inte riktigt varför herr Svensson i Malmö söker sak med mig. I grunden kanske vi har precis samma inställning till de homosexuella. Mycket av det som herr Svensson talade om här är en fråga om upplysning och, när det gäller skolorna, undervisning. Annat är kanske en fråga om brister i samhällsorganisation och lagstiftning. Sinsemellan är det mycket olika ting det är fråga om. Det görs en hel del på olika områden, och mer får vi hoppas kommer att kunna göras. Redan nu har vi upplysning om homosexualiteten som en del i skolornas

Torsdagen den
1 november 1973

*Om utredning
angående de
homosexuellas
problem*

sexualundervisning. Fler förslag på den punkten kommer att läggas fram inom kort av utredningen rörande sexual- och samlevnadsfrågor i undervisnings- och upplysningsarbetet. Jag hoppas det skall komma något gott ut av det.

Vi har en utredning som handlar om skillnader som måhända är omotiverade i brottsbalken mellan homosexuella könsförbindelser och heterosexuella könsförbindelser i vissa statsrättsliga sammanhang. Den frågan är alltså föremål för utredning av sexualbrottsutredningen under ordförandeskap av hovrättspresidenten Kjellin. Vi har de familjerättsliga problemen, som naturligtvis kommer att tas om hand på sitt håll också. Det är alltså en rad praktiska frågor.

Jag tror inte att man när det gäller helt olika ting skulle vinna på att ha en samlad utredning som skall försöka fånga in alla de praktiska och andra problem som de homosexuella i olika sammanhang kan möta, utan man får ta var sak i sitt naturliga sammanhang.

Jag kan inte se att detta på något sätt strider mot det uttalande som gjordes av riksdagen i våras och som väl både herr Svensson och jag gärna instämmer i.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Om jag, som herr Lidbom säger, söker sak med honom, är det naturligtvis inte på de punkter där vi dess bättre är ense, utan det är med anledning av att jag vet att vi på en del punkter inte är ense. Jag tror heller inte att herr Lidbom på några punkter delar den syn som företräds av de homosexuella själva och de önskemål de har. Det är därför jag tar upp denna fråga nu.

Herr Lidbom nämner t. ex. att ett avsnitt där detta kommer att beaktas är det fortsatta arbetet med de familjerättsliga problemen. Då skulle jag vilja fråga: Kommer herr Lidbom i det sammanhanget i framtiden, när det utredningsarbetet blir klart och föranleder konkreta förslag från regeringens sida, att företräda en annan uppfattning om de homosexuellas möjligheter till legalt likaberättigande med andra samlevnadsformer än den som han företrädde i riksdagen i våras och som inte visade någon högre grad av positiv inställning till de homosexuella?

Till sist en annan fråga. Vi har ju den holländska Spejerrapporten som väl är den hittills bästa sammanfattningen i Europa av de homosexuellas situation och problem och den diskriminering av dem som förekommer. Är det enligt statsrådet Lidboms mening rimligt att i det fortsatta, och som jag hoppas betydligt intensivare och mer enhetligt bedrivna arbetet för att förbättra de homosexuellas rättsliga situation i olika avseenden, lägga Spejerrapportens slutsatser och grundsatser till underlag?

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Jag har inte här i riksdagen eller någon annanstans någonsin intagit en negativ eller oförstående attityd till de homosexuellas problem. När det gäller rättsliga aspekter på samlevnadsproblemen har jag inte det minsta emot att dessa problem i något lämpligt sammanhang utreds. Det enda jag har sagt tidigare, och det vidhåller jag ännu, är att vi har en kommitté som skall syssla med de vanliga äktenskapen och deras

bekymmer. Det är en kommitté som har det nog så besvärligt och som nu ger sig på att försöka lösa de ekonomiska förhållandena mellan makar efter litet modernare principer än som tidigare gällt. Den skall ta upp arvsrättsfrågor och en hel del andra problem. Det skulle, tror jag, inte vara särskilt lämpligt att på den kommittén lägga också diverse samlevnadsproblem som rör de homosexuella men som har ganska ringa samband med utredningens egna huvuduppgifter.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Om nu familjepolitiska utredningen inte skall ta hand om de problem som vi diskuterade i våras, får jag då fråga: När och i vilket sammanhang avser i så fall statsrådet Lidbom att aktualisera frågan om den rättsliga likställigheten mellan homosexuell samlevnad och annan samlevnad? Avser han över huvud taget att aktualisera den frågan?

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Den lämpliga utredningsmetodik kan jag inte för dagen yttra mig om på den här punkten. Jag tror att man först litet bättre får kartlägga vilka rättsliga samlevnadsproblem det är fråga om.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om åtgärder med anledning av de ökade fraktkostnaderna för olja

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Claesons (vpk) i kammararens protokoll för den 17 oktober intagna fråga, nr 250, och anförde:

Herr talman! Herr Claeson har frågat mig, om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av de mycket kraftiga ökningarna av fraktkostnaderna för olja med hänsyn till fraktkostnadernas stora andel i höjningen av oljepriserna och dess konsekvenser för bl. a. boendekostnaderna.

Effekter på de inhemska priserna som härrör från internationella prishöjningar på råolja och transporter kan vi naturligtvis inte undgå. Men dessa höjningar bör inte bli större än vad som är motiverat av de internationella prishöjningarna. Av det skälet beslöt regeringen den 19 oktober med stöd av den allmänna prisregleringslagen, att oljebolag som avser att höja priset på olja skall anmäla detta till statens pris- och kartellnämnd minst en månad i förväg. Vid anmälan skall också anges skälen för prishöjningen. Genom anmälningsplikten skapas rådrum för diskussioner med oljebolagen, och pris- och kartellnämnden ges möjlighet till insyn i oljebolagens prispolitik.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för handelsministerns svar på min enkla fråga. Sedan jag den 16 oktober ställde den har det som bekant hänt en hel del på det här området.

Bakgrunden till min fråga är naturligtvis den stora höjningen av oljepriserna, som bl. a. har lett till stora ökningar av boendekostnaderna.

Torsdagen den
1 november 1973

*Om åtgärder med
anledning av de
ökade fraktkost-
naderna för olja*

Höjningen av värmekostnaderna för en vanlig bostadslägenhet kan för närvarande beräknas till mellan 25 och 35 kronor per månad eller mellan 300 och 400 kronor per år. Till det kommer sedan andra hyreshöjningar från den 1 januari 1974.

En ytterligare stegring av dessa mycket höga boendekostnader leder ju till så betydande problem och skatteverkningar för hushållen att man måste använda de möjligheter som finns för att hålla också bränslekostnaderna nere. Från olika oljebolag som är verksamma i vårt land, och även i den svenska pressen, har det nyligen lämnats uppgifter om att upp till 50 procent av prishöjningarna på olja beror på ökade fraktkostnader. Sålunda har det från oljebolagens sida hävdats att ändringarna i fraktkostnaderna i dagens läge har haft ungefär samma betydelse som oljeländernas egna prishöjningar på olja.

Mot bakgrunden av de beskrivningarna har jag funnit det angeläget att fråga handelsministern om han avser att vidta några åtgärder. Handelsministern har nu redovisat en åtgärd som jag naturligtvis hälsar med tillfredsställelse. Det är bara att hoppas att de överläggningar som kommer till stånd med oljebolagen också leder till sådana resultat att det blir fråga om lägre bränslepriser. En av de frågor som aktualiseras i samband med detta problem skulle väl därmed kunna anses besvarad.

En annan fråga gäller möjligheterna att minska skatten på eldningsolja för att därigenom hindra att prishöjningarna får slå igenom för fullt. En tredje möjlighet synes vara att utnyttja en del av de beredskapslager av olja som finns och som inköpts till mycket lägre priser än de nuvarande.

Jag vet inte om handelsministern är beredd att för sin del besvara eller göra några kommentarer till de två sista frågorna, om lägre skatt och om utnyttjande av beredskapslager, men det vore intressant om handelsministern ville säga några ord även om detta.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Den sista frågan kan jag ge ett svar på, nämligen huruvida vi skulle kunna överväga att sälja ut av våra beredskapslager på den svenska marknaden och därmed förhoppningsvis motverka prishöjningar. Jag anser det vara uteslutet att våra beredskapslager används på det sättet. För det första är de lagren avsedda för en helt annan situation, som bygger på krislägen med politisk bakgrund, krig och krigsfara. För det andra skulle vi, om vi gjorde på det sättet, mycket snabbt kunna hamna i den situationen att lagren icke existerade den dag vi verkligen behövde dem. Vi överväger andra lagringsaktioner som skall kunna hjälpa oss när det gäller kriser av den här typen, som alltså uppstår i fredstid, och riksdagen kommer att få förslag om den saken.

Med anledning av den första frågan, som gällde skatten på eldningsolja, vill jag bara påminna herr Claeson om att den skatten är låg. Den svarar i dag för mindre än 10 procent av detaljistpriset på eldningsolja.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ställde frågan om man inte skulle kunna tänka sig att utnyttja en del av beredskapslagren, och det var mot bakgrunden av att man har inköpt oljan till väsentligt mycket lägre priser — kanske halva de

Torsdagen den
1 november 1973

*Om återupptagande
av utbildningen
för vapenfria
värnpliktiga vid
SJ-skolan i
Ängelholm*

priser som i dag gäller. Dessutom består en del av dessa beredskapslager av oljor som så att säga blir omodernare ju längre de lagras. De kommer för framtiden svårigen att kunna användas i de oljeuppvärmningsanläggningar som vi har. Det skulle därför också ur den synpunkten kunna vara motiverat att utnyttja beredskapslagren. Men jag begär inte att handelsministern i och för sig skall kunna gå in på de här problemen. Jag har bara velat aktualisera dem.

Det är riktigt att skatten på eldningsolja är förhållandevis låg; jag känner till det. Men även en liten reducering av bränslepriserna, exempelvis i form av att man slopade skatten på eldningsolja, skulle vara välkommen för bostadskonsumenter-hyresbetalarna i den situation som vi nu befinner oss i. Det finns nämligen, som jag ser det och som man har kunnat utläsa av pressen under de senaste dagarna, risk för att den här utvecklingen då det gäller bränslepriserna kommer att fortsätta, bl. a. beroende på att redarna medvetet går över till att ta mer av korttidsfrakter, som lönar sig betydligt bättre än de långtidsavtal om frakter som de tidigare har haft. Jag menar att varje litet steg i riktning mot att hålla priserna nere skulle hälsas med tillfredsställelse av konsumenterna.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Trots herr Claesons ringa anspråk på svar på sina funderingar kanske jag skall säga beträffande beredskapslagringen, att det kanske inte är så knepigt ändå att sälja ut den olja som vi har i våra lager och som har köpts till lägre priser. Den måste ju omedelbart återanskaffas och då till mycket högre priser, så det svenska folkhushållet måste ändå betala för den olja vi skall ha i lager. Och med anledning av herr Claesons farhågor för att våra lagrade oljor blir omoderna kan jag förklara för honom att de byts ut kontinuerligt så att vi har en fullgod beredskap.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om återupptagande av utbildningen för vapenfria värnpliktiga vid SJ-skolan i Ängelholm

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Lindkvists (s) den 17 oktober framställda interpellation, nr 129, och anförde:

Herr talman! Herr Lindkvist har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga vid SJ-skolan i Ängelholm skall återupptas och när ett sådant återupptagande lämpligen kan ske.

Vapenfria tjänstepliktiga tjänstgör vid åtskilliga statliga och kommunala myndigheter. Det ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen att på lämpligt sätt fördela de vapenfria på olika tjänstgöringsalternativ. De myndigheter som förklarar sig beredda att ta emot vapenfria och som tilldelas sådana skall – som interpellanten anger – betala vederlag till statsverket motsvarande värdet av de vapenfrias arbete. Staten kan i

Torsdagen den
1 november 1973

*Om återupptagande
av utbildningen
för vapenfria
vänpliktiga vid
SJ-skolan i
Ängelholm*

gengäld ge bidrag till myndigheternas kostnader för att utbilda vapenfria.

Under en följd av år och senast under budgetåret 1972/73 har statens järnvägar mottagit vapenfria tjänstepliktiga. För tiden därefter har det hittills inte visat sig möjligt att nå en uppgörelse mellan arbetsmarknadsstyrelsen och statens järnvägar om de ekonomiska betingelserna för de vapenfrias tjänstgöring vid SJ. Det är min förhoppning, att det ett kommande år skall visa sig möjligt att återuppta utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga vid statens järnvägar.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Först ett tack för svaret på min interpellation. Svaret stryker under den redogörelse för sakläget som jag tog upp i interpellationen den 16 oktober. Under innevarande budgetår utbildas inga vapenfria tjänstepliktiga vid SJ-skolan i Ängelholm. Därmed är ett hundratal vapenfria ungdomar utestängda från denna utbildningsform. Detta sker i ett tidsläge då resurserna att placera de vapenfria i meningsfyllda sysselsättningar är hårt ansträngda. Anledning finns verkligen att beklaga det inträffade.

Det har "hittills inte visat sig möjligt att nå en uppgörelse mellan arbetsmarknadsstyrelsen och statens järnvägar om de ekonomiska betingelserna för de vapenfrias tjänstgöring vid SJ". Så sammanfattar statsrådet Holmqvist orsakerna till att SJ-skolan i Ängelholm inte utbildar vapenfria detta budgetår. Men det kräver vissa förtydliganden. Vi vet att SJ inte vill betala den miljon kronor som utbildningen kostar. Därför har SJ begärt dessa medel från AMS, som disponerar medel t. o. m. den 30 juni 1973. Arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid inte kunnat ge ett sådant anslag eftersom SJ inte heller ansett sig kunna tillgripa kvittningsförfarandet, dvs. att kostnaderna skall kunna kvittas mot de arbetsinsatser som de vapenfria kommer att utföra åt SJ. Därmed har hela frågan blockerats. I enlighet med statens järnvägars önskemål har därför inte vapenfria tjänstepliktiga inkallats till utbildning på SJ-skolan i Ängelholm detta budgetår.

Detta är sakläget. Om inte kostnaderna för utbildningen betalas från någon annans kassa, genomför inte heller SJ någon utbildning. Nu förhåller det sig emellertid så att det är Kungl. Maj:t som förfogar över de medel som avsatts för ersättning i vissa fall av utbildningskostnader. Denna rätt har Kungl. Maj:t sedan den 1 juli 1973. Det intressanta är därför vad regeringen har för planer i detta ärende. Chefen för kommunikationsdepartementet uppmärksammade denna fråga i bilaga 8 till den statsverksproposition som regeringen presenterade vid 1973 års riksdag. Där hänvisade statsrådet Norling i ersättningsfrågan till särskilda förhandlingar mellan arbetsmarknadsstyrelsen och statens järnvägar. Det var dessa kontakter som sedermera inte ledde till annat resultat än att SJ-skolan i Ängelholm inte i nuläget utbildar några vapenfria tjänstepliktiga.

För egen del uttalar nu statsrådet Holmqvist, för att åter knyta an till interpellationssvaret, en förhoppning "att det ett kommande år skall visa sig möjligt att återuppta utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga vid statens järnvägar". Jag får verkligen hoppas att ett sådant "kommande

Torsdagen den
1 november 1973

*Om återupptagande
av utbildningen
för vapenfria
värnpliktiga vid
SJ-skolan i
Ängelholm*

år" blir 1974. Det är bra om statsrådet Holmqvist vill göra ett förtydligande på den punkten. Skulle ett fortsatt gräl om vem som skall betala utbildningskostnaderna vid SJ-skolan i Ängelholm visavi de vapenfrias utbildning pågå även nästa år riskerar vi att denna procedur mellan statliga myndigheter återverkar negativt även på andra statliga och kommunala institutioner som har vapenfria i sin tjänst. Det gäller därför för regeringen att fixa till en lösning på kostnadsproblemet så att vi kan upprätthålla de höga ambitioner om de vapenfrias sysselsättning som underströks både när vapenfrilagen antogs 1966 och när riksdagen 1973 skrev till Kungl. Maj:t med hemställan om en utredning i ärendet. På den punkten får inte den fortsatta handläggningen av detta ärende ge något utrymme för tvekan.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Låt mig först konstatera att det är väldigt värdefullt om utbildningen av de vapenfria kan ske på ett sådant sätt och att de kan placeras in på sådana uppgifter att det för samhället blir ett gott resultat av utbildningen. Det är självfallet ett intresse att uppgifterna blir så meningsfyllda som möjligt för dem som skall genomgå utbildning och som skall tjänstgöra inom de olika samhällsområden som det här rör sig om.

Jag kan nämna att det är ett 15-tal myndigheter och kommuner som hjälper till med att ge de vapenfria utbildning och även drar nytta av dem i deras fortsatta tjänstgöring. Den allra största delen av de vapenfria går till luftfartsverket. Där kan de under en ganska lång period tjänstgöra som en effektiv brandberedskap som är nödvändig vid våra flygfält. En stor del går till riksantikvarieämbetet och sysselsätts med kulturuppgifter av olika slag. En annan grupp utgör de som går till statens vattenfallsverk - det har rört sig om 100-120 om året. SJ har också, som jag sagt i mitt svar, under en lång följd av år varit med och utbildat vapenfria. Det rörde sig om ett 60-tal under budgetåret 1972/73; dessa 60 är knappt 10 procent av alla som under det året utbildades.

Jag vill gärna säga att jag delar den uppfattningen som herr Lindkvist har, att det vore angeläget att man så snart som möjligt fick till stånd en fortsatt utbildning vid SJ. Jag har svårt att föreställa mig att det som har varit möjligt att tillämpa under en lång följd av år plötsligt inte skulle kunna finna en motivering. Men samtidigt förstår jag ju att arbetsmarknadsverket inte gärna vill gå in när det gäller ett område - låt mig säga SJ - och där träffa en uppgörelse som ter sig mycket oförmånlig i jämförelse med vad som gäller på andra sektorer.

Jag har velat göra detta förtydligande för att visa att det inte är avgörande för denna utbildning att en del av den meddelas vid SJ. Man kan klara sig utan den delen. Men jag menar att det bör vara ett samhällsintresse att utnyttja SJ:s möjligheter i det fallet, framför allt med hänsyn till den beredskap som statens järnvägar naturligtvis på lång sikt måste hålla och som jag förstår på ett mycket tillfredsställande sätt har kunnat upprätthållas genom den utbildning som meddelats vid SJ under senare år.

Slutligen vill jag tillägga att den förändring som nu inträffat, att

Torsdagen den
1 november 1973

*Om återupptagande
av utbildningen
för vapenfria
värnpliktiga vid
SJ-skolan i
Ängelholm*

Kungl. Maj:t skall fatta beslut, är en ändring i form men knappast i sak. Det är arbetsmarknadsstyrelsen som har att göra bedömningen, och styrelsen har anmält till Kungl. Maj:t att det föreligger ett betydande medelsbehov om man skall kunna träffa uppgörelse. AMS har därför inte velat träffa sådan uppgörelse. Det föreligger alltså här inte någon skillnad i sak men väl i form i de förhållanden som gällt tidigare och vad som gällt det senaste budgetåret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 174 till utbildningsutskottet.

§ 19 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 2074 och 2075 till försvarsutskottet samt
nr 2076 och 2077 till trafikutskottet.

§ 20 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 141.

§ 21 Interpellation nr 142 om förbud mot användning av asbest

Ordet lämnades på begäran till

Herr OLSSON i Stockholm (vpk), som yttrade:

Herr talman! Det visades i motionen 480 år 1972 av herr Takman m. fl. (vpk) att ett förbud mot användningen av asbest var välmotiverat från hälsosynpunkt. Framför allt drabbas vissa utsatta arbetargrupper av svåra lungsjukdomar (asbestos, lungsäckstumörer) genom inandningen av asbestdamm. Men i motionen refererades också stora undersökningar som visat att asbestdamm förekommer i luften i storstäderna och utgör en hälsofara även för folk i allmänhet. Socialutskottet konstaterade i betänkande nr 40 år 1972 att remissyttrande och det vetenskapliga materialet helt klart visade "att framför allt hanteringen av asbest i olika arbetsprocesser utgör en betydande hälsofara" men yrkade ändå avslag på motionen, vilket också blev riksdagens beslut vid behandlingen av motionen den 12 december 1972.

Det bör nämnas att Svenska byggnadsarbetareförbundet sedan åtskilliga år yrkat på förbud mot användning av asbest och asbestmaterial i byggnadsindustrin.

Sedan debatten i kammaren har nya undersökningar om asbestdammets skadeverkningar publicerats i den medicinska pressen eller refererats i dagspressen. I en intervju i Dagens Nyheter den 29 oktober med en isolerare, som hann bli 47 år innan de första lungskadorna upptäcktes, heter det: "Nu för tiden går det fortare. Nu är arbetstempo och arbetsmetoder på många sätt brutalar. Nu används asbest mycket mera än förr. Nu kan man bli märkt för livet redan i 30-årsåldern. Men före årets slut ska asbestsprutning vara helt förbjuden på byggen. Det lovar arbetarskyddsstyrelsen."

Bland de utsatta arbetargrupperna är man dock skeptisk mot sådana

löften och särskilt mot löftet om snara åtgärder. Det är mer än 70 år sedan en läkare i London, doktor Montague Murray, visade vilken betydande risk det är för liv och hälsa för de arbetare som inandas asbestdamm i sitt yrkesarbete. Men trots att vpk-motionen 1972 refererade denna och många senare vetenskapliga undersökningar påstod arbetarskyddsstyrelsen i sitt remissyttrande — som jag här citerar efter utskottets betänkande — ”att på vetenskapens nuvarande ståndpunkt finns inte tillräckliga kunskaper om asbestens tumörframkallande egenskaper för att man med full säkerhet skall kunna fastställa hur omfattande förekomsten är av tumörsjukdomar som betingas av exposition för asbest” och att ”även i fråga om verkningmekanismen för asbestens olika sjukdomsframkallande effekter är de nuvarande kunskaperna ofullständiga”.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Är regeringen beredd att med stöd av den av vårriksdagen antagna lagen om hälso- och miljöfarliga varor meddela förbud mot användningen av asbest och asbestmaterial?

Denna anhållan bordlades.

§ 22 Interpellation nr 143 ang. den projekterade vägen Kiruna—Narvik

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Agnäs (m), som yttrade:

Herr talman! Abisko nationalpark och Torneträskområdet hotas i dessa dagar genom den projektering av en bilväg mellan Kiruna och Narvik som pågår. Under de senaste åren har flera bilvägar byggts i de lapska fjällen. Den senaste går genom Stora Sjöfallets nationalpark. Skälet till denna vägutbyggnad har varit att göra den säregna naturen tillgänglig för fler människor. Att dessa ingrepp också medfört förödande konsekvenser för ett av Nordens få kvarvarande ekosystem har det inte tagits tillräcklig hänsyn till.

Den aktuella vägen Kiruna—Narvik motiveras bl. a. med att den skulle ge Kirunaborna större rekreativmöjligheter och underlätta förbindelserna västerut. Det skulle således inte räcka med malmbanan till Narvik vilken har ett radband av stationer tillgängliga för personbefordran.

Den internationella expertisen har i flera fall vädjat om att man skall rädda Abisko- och Torneträskområdet från det hotande vägprojektet. FN:s miljövårdskonferens i Stockholm 1972 rekommenderade att Abiskotrakten skall ingå som ett av tio referensområden ingående i ett glest nät av mätstationer över hela världen. Skälet till att Abiskotrakten skulle ingå i detta system är att trakten ligger långt från alla föroreningar, vilket är nödvändigt för att man skall kunna registrera långsiktiga förändringar i miljön. Vidare har Vetenskapsakademien byggt en ny forskningsstation vid Abisko. Avkastningen av forskningen vid denna station skulle givetvis minska avsevärt om den aktuella motorvägen med åtföljande exploatering kom till stånd.

Också en nordisk arbetsgrupp för skydd av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse har i en första rapport till miljöförvaldigheten tagit med Torneälvens dalgångar och biflöden, Torneträsk och Abisko. Det råder sålunda total samstämmighet om betydelsen av att dessa områden räddas, dvs. hålls intakta och oförstörda. Anmärkningsvärt är därför att naturförvaldigheten varit så undfallande när det gäller detta projekt. Man tycks på ett tidigt stadium ha accepterat vägbygget trots den starka kritik som funnits. Verket har inte ens drivit frågan dithän att vägen åtminstone måste dras i anslutning till den järnväg som i dag finns. Denna dragning skulle medföra avsevärt mindre skador. Det borde också ha legat i naturförvaldigheten intresse, med hänsyn till dess primära naturförvaldande uppgifter, att peka på de möjligheter som finns att genom utbyggnad av malmbanan skapa bättre personkommunikation för Kiruna västerut. Att betrakta en naturförstörande ny landsväg som det enda alternativet kan knappast anses vara objektivt med hänsyn till de många intressen som berörs av ett sådant projekt.

Under hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern få ställa följande frågor:

1. Vilken syn har statsrådet på den internationella expertisens betänkligheter mot byggandet av vägen Kiruna–Narvik?

2. Anser statsrådet att vägbygget är så nödvändigt för Kirunabornas rekreationsbehov att inte en användning av malmbanan, eventuellt i utbyggt skick, kan vara ett fullgott alternativ?

Denna anhållan bordlades.

§ 23 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner

Nr 156 med förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag

Nr 163 med förslag till ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt, m. m.

Nr 164 angående godkännande av ytterligare tilläggsprotokoll mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland rörande ändring i det i London den 28 juli 1960 undertecknade avtalet för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, i dess ändrade lydelse enligt det protokoll som undertecknats i London den 25 mars 1966 och det tilläggsprotokoll som undertecknats i London den 27 juni 1968

Nr 168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag, m. m.

Nr 171 angående ny organisation för televerket

Nr 176 angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 27 oktober 1953 mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap

§ 24 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 2078 av herrar *Enskog* och *Tobé*

Nr 2079 av herrar *Stridsman* och *Johansson* i Holmgården

Nr 2080 av herr *Åkerfeldt m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:135 angående vissa organisationsfrågor rörande armén

Nr 124

Torsdagen den
1 november 1973

Nr 2081 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 2082 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 2083 av herr *Helén m. fl.*

Nr 2084 av herr *Petersson i Röstånga m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:146 angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Danmark om dels fasta förbindelser över Öresund, dels flygtrafikledningstjänst m. m. med anledning av tillkomsten av en dansk flygplats på Saltholm, m. m.

Nr 2085 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 2086 av herr *Fiskesjö*

Nr 2087 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 2088 av herr *Romanus*

Nr 2089 av herr *Romanus m. fl.*

Nr 2090 av herr *Westberg i Ljusdal*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:165 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder

§ 25 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 31 oktober av

Nr 279 Herr *Nordstrandh (m)* till herr statsrådet Moberg om en utredning rörande den framtida forskarutbildningen:

Har statsrådet för avsikt att föranstalta om en allsidig utredning av forskarutbildningens inriktning och framtida dimensionering?

Nr 280 Fröken *Hörlén (fp)* till herr kommunikationsministern angående ansvaret för bekämpande av skador vid oljeutsläpp i Vänern:

Vilka åtgärder vill kommunikationsministern vidtaga för att större klarhet skall vinnas i fråga om ansvarsfördelningen mellan tullverk och länsstyrelse vid bekämpande av skador i samband med oljeutsläpp i Vänern?

Nr 281 Fru *Nilsson i Sunne (s)* till herr inrikesministern angående huvudmannaskapet för den skyddade verksamheten:

När avser statsrådet att lägga fram något regeringsförslag om huvudmannaskapet för den skyddade verksamheten?

den 1 november av

Nr 282 Herr *Henmark (fp)* till herr socialministern om ytterligare åtgärder mot sniffning:

Nr 124

Torsdagen den
1 november 1973

Avser statsrådet med anledning av de larmrapporter som nyligen publicerats vidtagna ytterligare åtgärder för att förhindra eller minska sniffning?

Nr 283 Herr *Hovhammar* (m) till herr finansministern om förslag till riksdagen angående lättnader i familjeföretagens arvs- och förmögenhetsbeskattning:

När kan det förslag väntas som aviserades till våren 1972 angående lättnader i familjeföretagens arvs- och förmögenhetsbeskattning?

Nr 284 Fru *Nordlander* (vpk) till herr socialministern om en snabbare behandling av abortfall:

Har statsrådet observerat det anmärkningsvärt stora antalet sena aborter och vilka åtgärder bör enligt statsrådets mening vidtas för att uppnå en snabbare behandling av abortfall?

Nr 285 Herr *Nordgren* (m) till herr socialministern om tillgång till cancermedicinen Iscador:

Vill statsrådet medverka till att de cancersjuka här i landet får tillgång till cancermedicinen Iscador?

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 16.49.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert